

GARRIGOU-LAGRANGE

**A MEGKEZDETT
ÖRÖKÉLET**

FORDITOTTA: ERVIN GÁBOR DR

BUDAPEST

1 9 3 8

A
MEGKEZDETT ÖRÖKÉLET
(A KERESZTÉNY LELKISÉG ALAPELVEI)

IRTA:
P. GARRIGOU-LAGRANGE REGINALD O. P.

**A HITTUDOMÁNY TANÁRA A RÓMAI
ANGELICUM-EGYETEMEN
A PÁZMÁNY-EGYETEM DISZDOKTORA**

FORDITOTTA:
ERVIN GÁBOR DR.

BUDAPEST, 1938.

**NIHIL OBSTAT. DR. FRANCISCUS IBRÁNYI CENSOR DIOECESANUS. NR.
2047/1937. IMPRIMATUR. STRIGONII, DIE 28. JUNII 1937. DR. JULIUS MACHO-
VICH VICARIUS GENERALIS.**

NYOMATOTT: KORDA R. T. NYOMDÁJÁBAN, BUDAPEST.

SANCTAE DEI GENITRICI

*in signum
gratitudinis et filialis obedientiae*

*O Maria, flos virginum
velut rosa vel liliū
funde preces ad Filium
pro salute fidelium.*

*Isten szent anyjának, a fála és gyermeki
engedelmesség jeléül.*

*Mint a rózsza vagy liliom árasztja illatát, úgy
áraszd te, Mária, szűzek virága, Fiad felé
imádságodat a hívők üdvösségeért.*

TARTALOM:

I. Fejezet: A kegyelmi élet. Az első megtérés jelentősége (via purgativa)	7
II. Fejezet: A második megtérés. A megvilágosodás útja (via illuminativa)	38
III. Fejezet: A harmadik megtérés. A tökéletesek egyesülési útja (via unitiva)	55
IV. Fejezet: A lelkiélet három szakának jellemzése	74
V. Fejezet: Isten országának békéje, a mennyország előíze	90

I. FEJEZET.

A KEGYELMI ÉLET.

AZ ELSŐ MEGTÉRÉS JELENTŐSÉGE. (VIA PURGATIVA.)

Amen, amen dico vobis: Qui credit
in me, habet vitam aeternam.

Bizony, bizony, mondom nektek,
aki bennem hisz, örökélete vagyon.
(Ján. 6, 47.)

Mindnyájunk számára a lelkiélet az egy szükséges. Benső lelkevilágunk kultúrája fontosabb számunkra, mint értelmi, tudományos, irodalmi, művészeti kultúránk. Mert az előbbi a lélek mélyeiből fakad, az utóbbiak csak egyik vagy másik tehetségünk kivirágzásai. És maga az értelmi élet is sokat nyerne, ha nem akarna a lelkiség helyébe lépni, hanem elismerné annak szükséges voltát, nagyszerűségét és élvezné jó hatásait. Hiszen a lelkiség keresztül az istenies erények és a Szentlélek adományai tökéletesítenék. A pusztán értelmi élet, az eszeskedés lelkiség nélkül mily üres és hiábavaló! De az is

bizonyos, hogy komoly lelkiélet nélkül tartós és értékes társadalomalakulásról sem lehet szó.

A LELKIÉLET SZÜKSÉGESSÉGE.

Vissza kell térnünk az egy szükségeshez! Könnyű ezt belátni a mai nyugtalan és zaklatott világban. Egyesek és népek, szem elől tévesztették igazi, végső célunkat. Minden reményünket a földi javakhoz kötöttük s mindig jobban eltávolodtunk az örök lelki értékektől. Pedig Szent Ágoston világosan rámutat, hogy míg ugyanazok az anyagi javak nem lehetnek egy időben többeknek a teljes birtokában, addig a szellemi javakkal éppen ellenkezőleg állunk. (L. S. Th. I. II. q. 28, a. 4 ad 2.) Ugyanaz a ház, ugyanaz a föld nem lehet a maga teljességében egyszerre több emberé, sem ugyanaz a terület több népé. Ha mindenki lázasan csak ezeket az alsóbbrendű javakat keresi, rettenetes érdekösszeütközések következnek be.

Ezzel szemben a szellemi javak, amint Szent Ágoston hangsúlyozza, egyszerre és a maguk teljességében a közösségé és minden egyesé lehetnek, minden surlódás veszedelme nélkül. Sőt minél többen élvezzük azokat, annál jobban birtokolja mindegyikünk. Így egyszerre mindnyájunké lehet ugyanaz az igazság, ugyanaz az erény, ugyanaz az Isten. Ezek a lelki javak elég bőségesek és gazdagok ahhoz, hogy egyszerre mindenkié legyenek s mindenkit elárasszanak. Sőt, az igazságot valójában csak akkor birtokoljuk, ha tovább is adjuk, ha

másokat is részesítünk benne; az erényt csak akkor kedveljük igazán, ha mással is megkedveltetjük, Istent csak akkor szeretjük igazán, ha mással is megszerettetjük. Ha pénzt ajándékozunk, az a pénz többet nem a miénk: de ha az Istent ajándékozzuk másoknak, nem veszítjük el, hanem annál inkább bírjuk. Sőt akkor veszítenők el Istent, ha haragunkban azt kívánnók, hogy csak egyetlenegy lélek is maradjon Istentől megfosztva, ha kizárnánk szeretetünkéből csak egyetlenegy lelket is, akár üldözőnk vagy rágalmazónk lelkét.

Ez az oly egyszerű és oly mély szentágostoni igazság erre a világos belátásra vezet: Az anyagi javak annál jobban elválasztják az embereket egymástól, minél inkább törik magukat utánuk — a lelki javak annál jobban egyesítik az embereket, minél inkább szeretik őket.

Ez a fontos elv érteti meg velünk talán legkönnyebben a lelkiélet szükségességét. Sőt, ez az elv a most dühöngő társadalmi, szociális és világgazdasági válság megoldását is magában hordja. Egyszerű szavakkal kifejezi az evangélium: „Keressétek először az Isten országát, a többi mind hozzáadatik nektek.” (Mt. 6, 33; Lk. 12, 31.) Elemi igazság ez minden keresztény számára, de alapigazság, s ha a világ elfelejti, belepusztul.

Hiszen éppen az elemi igazságok a legmélyebbek és legelevenítőbbek, ha soká elmélkedünk felettük s elmélyedünk bennük, ha számunkra életté és szemlélődésünk tárgyaivá válnak.

Krisztus Urunk megmutatja ebben az órában, meny-

nyire tévednek azok, akik meg akarnak lenni Ő nélkül, akik a földi élvezetbe helyezik végső céljukat s felforgatják az értékek rendjét. Az anyagi rendben, az érzéki élvezet terén akarják a legtöbbet produkálni: azt hiszik, hogy majd a mennyiséggel kárpótolják magukat a földi javak silányságáért. Mindíg tökéletesebb gépeket készítenek, hogy mindig többet és jobbat termeljenek és nagyobb hasznuk legyen: ez a végső céljuk. Mi az eredmény? A túltermelésnek nincs hová lefolynia, haszontalanná lesz és megöl minket, mert munkanélküliséget okoz — a munkanélküli nyomorog, s mások elpusztulnak a túltáplálás következtében. Válság van, mondják; valójában több ez, mint válság, olyan állapot ez, amelynek fel kellene nyitnia szemünket, ha volna még szemünk a látásra: mert az emberi tevékenység végső célját az alantjáró élvezetekbe helyezték, nem pedig Istenbe. Az anyagi javak bőségétől várják a boldogságot, de hiába. Hiszen ezek a javak nem egyesítik az embereket, hanem annál inkább elválasztják őket, minél durvábban törik magukat utánuk. Az anyagi javak felosztása, a szocializálás nem orvosság, nem ad boldogságot, amíg csak az anyagi javak megtartják természetüket, s az emberi lélek is megtartja a maga természetét, amely messze felülhaladja amazokat. Ezért mindegyikünknek az egy szükségessel kell törődnie. Szenteket kell az Úrtól kérnünk, szenteket, akik csak ennek a gondolatnak élnek, szenteket, akik lelket adnak a világba, mert a világnak erre van szüksége. A legzavarosabb időszakokban, az albiak korában, s később a protestantizmus kirobbanásának idején seregestül küldte Isten szent-

jeit. Most éppen oly nagy szükség van rájuk, mint volt akkor.

A LELKIÉLET ELVE, FORRÁSA.

Az evangélium, Szent Pál levelei és a szenthagyomány világos képet adnak nekünk a lelkiélet szükségességéről és mivoltáról. E tiszta képet mégis sok tévedés homályosította el. Különösen Luther megigazulási elmélete. E szerint a megszentelő kegyelem, a természetfölötti szeretet nem törli el a halálos bűnöket a megtérő lelkéről. Hanem a megváltó Krisztusba vetett hit csak eltakarja, lefátyolozza a bűnt, s Isten nem rója azt fel többé. De az emberi lélek nem lett valójában szentté, nem újult meg bensőleg, csak külső beszámítás alapján igazult meg. E felfogás szerint nem kell Istent és a lelkeket természetfölötti módon szeretni, nem kell a lélekbe árasztott charitas ahhoz, hogy a lélek kedves legyen Isten szemében. Az ilyen megigazult, a megváltó Krisztusba vetett hite ellenére, rút bűnében, lelki romlásban és halálban marad.

Ez a felfogás a természetfölötti életet félreismerte, s lényegét a Krisztusba vetett hitre redukálta, a megszentelő kegyelem, a szeretet, az érdem mellőzésével. Idők folyamán az ellenkező véglethez, a naturalizmus-hoz vezetett, amely szerint igaz ember az, aki hitvallásától függetlenül megtartja a természetes tisztesség szabályait, amelyekről a kereszténység előtt is már beszéltek a legkiválóbb pogány bölcselek.

S e második felfogásnál már szóba sem jön a leg-

fontosabb kérdés: képes-e az ember jelen állapotában a természeti törvényt az isteni kegyelem nélkül a maga teljességében betartani? (A természeti törvénybe tartoznak kötelességeink a teremtő Isten iránt is.) A kegyelem segítsége nélkül képes-e arra, hogy már ne csak akarhatnám-módon, de hatályosan szeresse teremtő Istenünket, a Legfőbb Jót? S hogy önmagánál jobban szeresse, mindenekfölött? — Az első protestánsok tagadó választ adtak volna e kérdésekre, ahogy tagadó választ ad minden katolikus hittudós; de a liberális protestantizmus, Luther tévedésének leszármazója már nem is tesz fel ilyen kérdéseket, s nem ismeri el többé a kegyelem, a természetfölötti élet szükségességét.

Pedig a kérdés általános formájában csak előkerül: Felsőbb segítség nélkül meghaladhatja-e önmagát az ember, s igazán, hatályosan szeretheti-e az Igazat és a Jót inkább, mint önmagát?

E kérdések megoldása attól függ, minek tartjuk a lelkiéletet. A lelkiélet az Igaz megismerése és a Jó szeretete, vagy helyesebben, Isten ismerete és szeretete.

* * *

Nem szándékunk itt a megigazulás és a megszentelő kegyelem teológiáját adni, csak aláhúzzuk a lelkiség és a keresztény misztika egyik alapigazságát, amelyet az Egyház mindig tanított. Tesszük ezt azért, hogy megérezzük, milyen fenséges fogalmat alkot a Szentírás a lelkiéletről.

A Szentírás nyilván tanítja, hogy a megigazulás, a

bűnös megtérése, nemcsak elfödi a bűnt, mint valami fátyol, hanem teljességgel megszünteti azt, s új életet önt a lélekbe. A Zsoltáros így könyörög a Miserere-ben: „Irgalmazz nekem, Istenem, nagy jóságod szerint, könyörületed nagy volta szerint töröld el, Uram, gonoszágomat. Tisztíts meg izsóppal és megtisztulok. Moss meg és hónál hófehérebb leszek. Tiszta szívet teremts belém, Uram. Töröld el minden bűnömet. Ne vess el engem messzire magadtól, ne vonjad el tőlem Szentlelkedet. Add nekem az üdvösség örömét, és erősíts meg jó lelkeddel.” (Zsolt. 50, 3—15.)

A próféták hasonlóképen szólnak. Izaiás által mondja az Úr: „Én vagyok, én vagyok, aki eltörölöm bűneidet, Izrael.” (43, 25.) A Bibliában gyakran tér vissza ez a kifejezés: „Isten az, aki megszünteti a bűnt, aki eltöröli a vétket”, nem pedig csak elrejti. Szent János evangéliuma beszámol róla (1, 29.), hogy mondotta Keresztelő szent János Krisztus Urunk közeledtére: „Íme, az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit.” Szent János első levelében is olvassuk (1, 7.): „A Jézus vére minden bűntől megtisztít.” És Szent Pál így ír a korinthusiakhoz (1. 6, 10.): „Sem a tisztátalanok, sem a bálványimádók, sem a házasságtörők..., sem a tolvajok, sem a rágalmazók, sem a rablók, nem jutnak be a mennyek országába. Pedig ezek voltak, legalább is néhányan közületek; de megtisztultatok, szenttekké lettetek, megigazultatok Krisztus Urunk nevében és Isten szent Lelke által.”

Ha egyébként a bűnös megtérésekor vagy megigazu-

lásakor a bűnök csak rejljenének, s nem volnának eltörölve, egyszerre lenne az ember igaz és vétkes, megigazult és bűnös. Isten a bűnöst minden romlottsága ellenére barátjának tekintené és Isten minden szeretete elégtelen volna ahhoz, hogy a bűnös romlottságát megszüntesse. A Megváltó nem törölte volna el a világ bűneit, ha az igazat sem tudta volna a bűn igája alól felszabadítani.

A megigazulás igazságai ismét elemi igazságok minden keresztény számára; de elmélyült, szinte tapasztalati és állandóan átélt ismeretük a szentek szemlélődésének anyaga.

A KEGYELEM ÉS A FOGADOTT ISTENGYERMEKSÉG VALÓSÁGOK.

Csak a megszentelő kegyelem és a charitas, Istennek és a lelkeknek természetfölötti szeretete, törölheti el a halálos bűnt. Az Úr nevében hirdeti ezt Ezeiel (36, 25.): „Tiszta szívvel öntözlek meg és tisztáks lesztek; megtisztítlak minden szennytől és minden gonosztságtól. Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek. Kiveszem kőből való szíveteket és húsból való szívet adok helyébe. Szentlelkemet adom belétek, s ti követni fogjátok rendelésemet.”

A kegyelem, ez a tiszta víz, amely megújít. Erről szól Szent János evangéliuma (1, 16.): „Mindnyájan az ő teljességéből merítettünk, kegyelmet kegyelemért.” „Jézus Krisztus, a mi Urunk által nyertünk kegyelmet”, olvassuk

a rómaiakhoz írt levélben. (1, 5.) „Isten szeretete kiáradt szívünkben a Szentlélek által, aki nekünk adatott.” (Róm. 5, 5.) — „Mindegyikünknek kegyelem adatott, Krisztus ajándékának mértéke szerint.” (Ef. 4, 7.)

Ha másképp volna, akkor nem hatásos és tevékeny, hanem csak érzelmi volna Isten szeretete a megtérő iránt. Márpedig Szent Tamás bebizonyítja (I. q. 20, a. 2. és I. II. q. 110, a. 1.), hogy Isten teremtetlen szeretete velünk szemben nem tétélez fel bennünk semmi szeretetreméltót, hanem szeretetreméltóvá tesz. Teremtő szeretete megadta és fenntartja természetünket és létezésünket, elevenítő szeretete a kegyelmi életet ébreszti fel és őrzi meg bennünk, s e kegyelmi élet tesz minket kedvessé az ő szemében, ez emel fel gyermekeivé a szolgálai sorból.

* * *

Lelkiségünk elve a megszentelő kegyelem. Ez valóban Isten gyermekeivé tesz, minthogy az isteni természetben való részesedést jelent. Nem lehetünk természettől fogva a mennyei Atya gyermekei, mint az Ige, de kegyelem és örökbefogadás útján igazán gyermekei lettünk. És míg az emberi örökbefogadó nem alakíthatja át a gyermek bensejét, csak éppen örökösevé nyilváníthatja, addig viszont Isten átalakít, új élet részesévé tesz sajátlagosan isteni, benső élete közlésével.

Ezt olvassuk Szent János evangéliumában (1, 11—13.): „Övéihez jött és övéi be nem fogadták őt. De akik befogadták őt, azoknak hatalmat adott, hogy Isten fiaivá lehessenek, akik hisznek az ő ne-

vében, akik nem a vérből, nem a test akaratából, sem a férfiú akaratából, hanem Istenből születtek." Maga Üdvözítőnk mondotta Nikodémusnak: „Bizony, bizony, mondom neked, senki sem mehet be mennyek országába, aki újjá nem születik vízből és Szentlélekből. Mert, ami a testből születik, test az, és ami a lélektől születik, lélek az. Ne csodálkozzál, hogy azt mondtam: Újjá kell születnetek." (Ján. 3, 5.) (L. Trid. sess. VII. de bapt. c. 2.)

Szent János is így beszél: „Aki Istenből született, nem követ el bűnt, mert az ő magva van benne és nem vétkezhetik, mert Istentől született." (1 Ján. 3, 9.) Más szavakkal: Isten magva, a kegyelem, melyet Isten szeretete kísér, nem társulhat a halálos bűnnel. Hiszen a halálos bűn elfordít Istentől. S jöllehet a kegyelem nem zárja ki a bocsánatos bűnt, amelyről Szent János fentebb beszél (1, 8.), de mégsem táplálhatja azt, hanem törekszik azt minél jobban kiküszöbölni.

Ha lehet, még világosabban beszél Szent Péter apostol: „Krisztus által az isteni hatalom nagy és drágalátos ígéreteket teljesített, hogy az isteni természet részeseivé legyünk." (II Pet. 1, 4.) Ezt fejezik ki Szent Jakab szavai is: „Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről vagy, leszállván a világosság Atyjától, kinél nincs változás, sem árnyéka a változandóságnak. Mert szabad akaratából szült minket az igazság igéjével, hogy némi zsengei legyünk az ő teremtményeinek." (Jak. 1, 18.)

A megszentelő kegyelem valósággal és lényege szerint az isteni természetben részesít minket. A megszentelő

kegyelem sajátlagosan isteni tevékenységnek az elve. Mikor ez az öröklétben teljes kifejlődésébe jut, s többé el nem veszhethet, akkor kegyelem-sugallta tevékenységünk Isten benső élete körül fog forogni, tevékenységünk tárgya ugyanaz lesz, mint Isten teremtetlen tevékenységéé. Vagyis a kegyelem arra fog képesíteni, hogy közvetlenül úgy lássuk Istent, ahogy Ő látja Önmagát, és úgy szeressük, ahogy Ő szereti Önmagát.

„Szerelmeseim” — mondja Szent János, „most Isten fia i vagyunk, de még nincs kijelentve, milyenek leszünk. Tudjuk azonban, hogy mikor Ő meg fog nyilvánulni, hasonlóak leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, a mint v a g y o n.” (I Ján. 3, 2.)

Ez mutatja meg legjobban lelkiségünk elvének, a megszentelő kegyelemnek valódi természetét. Fontos ezt hangoztatni. Ez hitünknek egyik legnagyobb vigasztalása, s a jelen nehézségei között ez egyike a legbátorítóbb életigazságoknak.

A MEGKEZDETT ÖRÖKÉLET.

Hogy megértsük, milyennek kell lennie a lelkiségnek önmagában és különböző szakaszaiban tekintve, előbb látnunk kell gyökerét is, teljes kifejlődését is.

Az evangélium e részben arra tanít, hogy a keresztségben nyert és az Oltáriszentséggel táplált kegyelmi élet mintegy az örökélet csírája.

„Legyetek tökéletesek, mint a ti menygyei Atyátok tökéletes” — mondja minden hallgatójának már működése kezdetén, a Hegyi Beszédben

az Udvözítő, s ez tanításának veleje. (Mt. 5, 48.) Nem azt mondja, „Legyetek tökéletesek, mint az angyalok”, hanem „mint a ti mennyei Atyátok tökéletes”. Mert olyan életelvet hoz, amely részese d é s m a g á b a n I s t e n é l é t é b e n. A természet különböző országai: ásványország, növényország, állatország fölött, az ember országa fölött, sőt az angyalok természeti tevékenysége fölött is, ott van az Isten országának élete. Ez élet a maga teljességében nemcsak az a jövőendő élet, amelyről a kereszténység előtt a legjobb bölcselek beszéltek, hanem az örökélet. Az örökéletet nem a jövőendő idő mértékeli, hanem a változatlan örökkévalóság egyetlen pillanata, éppúgy, mint Isten életét.

Az a jövőendő élet, amelyről a bölcselek beszélnek, csak természeti, hasonló az angyalok természeti életéhez. Az az örökélet, amelyről az evangélium szól, szükségképpen természetfölötti, nemcsak a mi számunkra, hanem az angyalok számára is; nemcsak emberfeletti, hanem angyalfeletti is, mert s a j á t l a g o s a n i s t e n i. Olyan, mint az a közvetlen Isten-látás, amellyel Isten Őnmagát látja, mint az a szeretet, amellyel Őnmagát szereti. Ezért mondhatja Urunk: „Legyetek tökéletesek, mint mennyei Atyátok tökéletes”, mert benső életében részesedtünk.

Az ószövetség csak olyan jelképekben beszélt az örökéletről, mint az ígértföldjének szimboluma. Az újszövetség, különösen Szent János evangéliuma állandóan szól róla, s azóta úgyszólván lehetetlen úgy befejezni egy prédikációt, hogy ne jelezzük az örök boldogságot, amelyre hivatva vagyunk, mint örökéletet.

Sőt, ha kutatjuk az evangéliumban, mi is a kegyelmi élet, különösen Szent Jánosnál, azt a feleletet kapjuk: a megkezdett örökélet.

Urunk hatszor is mondja a negyedik evangéliumban: „Aki hisz bennem, örökélete van.” (Ján. 3, 36; 5, 24. 39; 6, 40. 47. 55.) Nemcsak lesz, ha kitart a jóban, hanem bizonyos értelemben már most van. „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, örökélete van és én feltámasztom őt az utolsó napon.” (Ján. 6, 55.) Mit jelentenek e szavak? Urunk később megmagyarázza. (Ján. 8, 51—53.) „Bizony, bizony, mondom nektek, aki megtartja az én szavamat, sohasem lát halált.” A zsidók elámulva felelik: „Látjuk most, hogy ördögöd van: Ábrahám meghalt, a próféták is, és te azt mondod: aki megtartja szavamat, nem ízlel halált mindörökké!... Minek tartod magadat?” Akkor mondotta nekik Jézus: „Mielőtt Ábrahám lenne, én vagyok.” (U. o. 58.)

Mit akar Urunk megértetni velünk, mikor többször is hangoztatja: „Aki bennem hisz, örökélete van?” — Ez annyit jelent: Aki bennem hisz, élő, charitással egyesült hittel, Istent és embert szerető hittel, abban ott lappang a megkezdett örökélet. Más szavakkal: Aki bennem hisz, abban ott a természetfölötti élet csírája, amely alapiában véve azonos az örökélettel.

A lelki haladás csakis akkor törekedhetik az örökkévalóság élete felé, ha feltételezi bennünk annak az örökéletnek csíráját. Minden csíra egytermészetű a kifejlendő étellel. A természeti rendben is így van: a makkban rejlő

csírából sohasem fejlődnek tölgy, ha nem volna benne ugyanaz a természet, ha nem bújnék meg benne ugyanaz az élet. A kisgyermek sohasem serdülhetne emberré, ha nem volna értelmes lelke, ha nem szunnyadna benne az értelem. S így a földön élő keresztény sem lehetne az ég boldog lakójává, ha nem nyert volna isteni életet a keresztségben.

A makiban rejlő csíra természetét csak akkor ismerhetjük meg, ha tudomásunk van kifejlett alakjáról a tölgyben. Éppen így a kegyelmi élet mivoltát is csak akkor ismerhetjük meg, ha végső kifejlődésében, az örök dicsőségben tekintjük. „A kegyelem a glória magva” — mondja a szenthagyomány. (*Gratia semen gloriae.*)

A gratia és glória, a kegyelem és a mennyei dicsőség ugyanaz a természetfölötti élet, ugyanaz a charitas, két különbséggel. Az egyik különbség: ez élet folyamán nem a látás világosságában, hanem a hit homályában ismerjük meg Istent. (Igaz, hogy így is természetfeletti és csalhatatlan módon.) A másik különbség: bár reméljük, hogy valamikor elveszíthetetlenül fogjuk birtokolni, mégis elveszíthetjük saját hibánkból, míg e földön élünk.

A hit és a remény területén merül tehát fel e két különbség, de mégis egy és ugyanaz az élet, ugyanaz a megszentelő kegyelem és charitas van jelen mindkét esetben. Megmondja ezt Urunk a szamariai nőnek: „Ha tudnád az Isten ajándékát, te kérnél tőlem inni... aki iszik ama vízből, amelyet én adok neki, nem fog szomjúhozni mindörökké; hanem a víz, melyet én adok neki, ő benne az örökéletre szökellő víz

lesz." (Ján. 4, 10—14.) A templomban, a sátoros ünnep utolsó napján, szintén hangosan mondta Jézus, nem választott lelkeknek, hanem mindenkinek: „Aki szomjazik, jöjjön énhozzám és igyék. Aki hisz én bennem, élővizek forrásai erednek majd belőle." (Ján. 7, 37.) Ezt a Lélekről mondta, melyet veendőik valának az őbenne hívők, teszi hozzá Szent János. A Szentlelket fons vivus, fons vitae, élő vizek forrásának nevezi a hagyomány.

Jézus ezt is mondja: „Ha valaki szeret engem (a pusztá hit nem elég), megtartja szavamat és Atyám is szereti őt, és eljövünk és hajlékot készítünk nála." (Ján. 14, 23.) Ki fog eljönni? Nemcsak a kegyelem teremtett adománya, hanem maguk az isteni Személyek: „Atyám és én", és a megígért Szentlélek is. Tehát már itt, a hitnek homályában, a Szentháromság lakik bennünk, már-már úgy, amint a mennyei szentek lelkében lakik, mikor színről-színre látják őt. „Aki a szeretetben marad, Istenben marad, és Isten őbenne." (I Jn. 4, 16.)

Ez a természetfölötti benső élet sokkal magasabbrendű valami a csodánál. Az utóbbi csak érzékelhető jele Isten ígéjének vagy szolgái szentségének. A halotttámasztás, természetfölötti módon visszaadja az életet a holttestnek. De ez úgyszólván semmi ahhoz képest, mikor feltámad egy lélek, feltámad a bűn lelki halálából és a kegyelem lényegesen természetfölötti életét nyeri el.

A hit félhomályában ez már valóban a megkezdett örökélet.

Ezért mondja Urunk: „Isten országa nem jő el szembe-

tűnő módon. Nem fogják mondani: itt van, vagy ott van, mert, íme, az Isten országa bennetek van. (Lk. 17, 20.) Bennetek van, a lelkekben rejlik, mint a mustármag, mint a kovász, amely az egész lisztet megkeleti, mint a földbe rejtett kincs, mint a forrás, amelyből kiapadhatatlan élő víz csörgedez.

S ezért mondja Szent János első levelében: „Tudjuk, hogy a halálból átvitettünk az életre, mert szeretjük testvéreinket.” (II Ján, 3, 14.) „Irok nektek, hogy tudjátok, hogy örök éltetek van, kik hisztek az Isten Fia nevében.” (I Ján. 5, 13.) „Ez az örök-élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél, Krisztus Jézust.” (Ján. 17, 3.)

Aquinói szent Tamás ezt az igazságot fejezi ki, mikor így ír: „*Gratia nihil aliud est quam quaedam inchoatio gloriae in nobis*” (II. II. q. 24, a. 3 ad 2.): „a kegyelem nem más, mint az örök dicsőség kikezdése bennünk”.

Hasonlóképen Bossuet: „Az örökélet megkezdődik, mikor megismerjük Istent a hit által és beteljesedik, mikor szemtől-szembe látjuk. Jézus Krisztus adja nekünk mindkettőt, mert ő érdemelte ki és titokzatos teste minden tagjában ő ennek az életnek az eszközlője.” (Méd. sur l'Év. II. 37. In Jn. 17, 3.)

A liturgia pedig így: *Tuis enim fidelibus, Domine, vita mutatur, non tollitur, — Uram, a te híveidnek az élete nem szűnik meg, hanem átalakul.*” (Gyászmise prefációja.)

AZ IGAZI MEGTÉRÉS ÉRTÉKE.

Látnivaló, mily nagyszerű valami a megtérés. Hiszen a halálos bűn, a szétszóródás, az Istennel szemben való közömbösség állapotából a kegyelem állapotába helyez át. Nyomában a lélek jobban szereti Istent, mint önmagát vagy bármit a világon, — legalább is többre becsüli Istent mindennél, ha szeretete még nem is a legodaadóbb és a legönzetlenebb.

Az előbbi állapot a lelki halálnak állapota. Benne az ember, többé vagy kevésbé tudatosan, de mindent önmagára vonatkoztatott, önmagát tette meg a mindenség központjává. Így azután mindennek a rabja lett, lenyűgözték szenvedélyei, a világiasság és gonoszság szelleme.

Az utóbbi állapot az életnek az állapota. Kezdünk komolyan felülemelkedni önmagunkon, s mindent Istenre vonatkoztatni, őt önmagunknál jobban kezdjük szeretni. Belépünk az ő országába, a ráhallgató lélek Vele uralkodni kezd szenvedélyein, a világiasság és gonoszság szellemén.

Értjük már, miért írja Szent Tamás: „*Bonum gratiae unius (hominis) majus est, quam bonum naturae totius universi*” (I. II. q. 113, a. 9 ad 2.): a megszentelő kegyelem legeslegkisebb foka, mondjuk például egy újonnan keresztelt gyermek lelkében, többet ér, mint az egész világ minden természetes értéke. Ez a kegyelem egymagában többet ér, mint minden teremtettt természet együttvéve. Még az angyalok természetét is meghaladja. Mert megváltásra ugyan nem szorultak az

angyalok, de a kegyelem ingyenes adományára szükségünk volt, hogy természetfeletti hivatottságunknak megfelelőhessenek. Szent Ágoston szerint, mikor Isten az angyalokat megteremtette, kegyelemmel is megajándékozta: „Simul in eis condens naturam et largiens gratiam” (De Civ. Dei, XII, 9.), és azt tartja, hogy a bűnös lélek megtisztítása nagyobb mű, mint ég és föld teremtése (In Jn. tr. 92, in 14, 12.), sőt, mint az angyalok teremtése.

Szent Tamás még ezt teszi hozzá: „A bűnös megigazulása aránylag értékesebb, mint az igaz megdicsőülése, mert a kegyelem ajándéka jobban meghaladja a bűnösnek büntetésreméltó állapotát, mint ahogy a megdicsőülés adománya az ezt megérdemlő igaznak állapotát.” (I. II. q. 113, a. 9.) Az emberi, vagy akár a legmagasabb angyali természet és a kegyelem között nagyobb a távolság, mint a kegyelem és a megdicsőülés között. Még a legmagasabbrangú teremtményi természet sem hordozza magában a kegyelem csíráját, míg a kegyelem maga már a megdicsőülés csírája, semen gloriae.

Mikor a gyóntatószékben egy bűnös feloldozást nyer, ez aránylag nagyobb esemény, mint mikor egy igaz lélek a mennybe lép.

Ennek az igazságnak ad kifejezést Pascal a Pensées egyik legszebb passzusában, amely e pontban Szent Ágoston és Szent Tamás tanítását foglalja össze: „Végtelen űr van a test és a szellem között. S ez az űr jelzése annak a végtelenül végtelenebb űrnek, amely a szellemek rendje és a charitas rendje között van — mert az utóbbi természetfeletti... Minden anyagi test, az égboltozat, a csillagok, a föld és birodalmai, nem

érnek annyit, mint a legparányibb szellem; mert ez ismeri mindazokat és önmagát, azok pedig semmit sem ismernek. Minden anyagi test és minden szellem és a szellem minden műve együtt nem ér annyit, mint a charitas legpirinyóbb rezdülése, mert ez végtelenül magasabb rendbe tartozik. — Minden anyagi testből együtvéve nem lehetne kinyomni egy incifinci kis gondolatot: lehetetlen, mert a gondolat magasabbrendű. Minden anyagi testből és minden szellemből együtt nem lehetne kisajtolni a charitas egy parányi kis rezdülését: lehetetlen, mert a charitas magasabbrendű, természetfeletti." (Ed. Havet, 269.)

Látjuk már, mekkorát tévedett Luther a megigazulás kérdésében, mikor nem a lelkünkbe árasztott kegyelem és charitas bűnmegbocsátó beáramlásából, hanem jócselekedetek és szeretet nélkül a Krisztusban való puszta hitből magyarázta, vagy pedig Krisztus érdemeinek külsőleges betudásából indokolta. Ez a betudás csak eltakarná a bűnt, de meg nem szüntetné, s így a bűnöst szenny és romlás közepette hagyná. Így nem újulna meg az akarát Istennek s a lelkeknek természetfeletti szeretetében. — A Krisztus érdemeibe vetett hit s az ő igazvoltának külsőleges betudása nem lenne elégséges arra, hogy a bűnös igazán megigazuljon, megtérjen. Meg kell, hogy tartsa a parancsolatokat is, különösen a két főparancsolatot. „Ha valaki engem szeret, az én beszédemet megtartja, és Atyám is szereti őt és hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála." (Jn. 14, 23.) „Aki a szeretetben marad, Istenben marad, és Isten őbenne." (I Jn. 4, 16.)

E ponton messze meghaladtuk a természetes erkölcsöt, sőt emez sem teljesedhetik ki a kegyelem nélkül. Kell már ez a bukott embernek, hogy hatályosan, és önmagánál jobban szeresse a Legfőbb Jót, Teremtő Istent. Hiszen értelmünk magától is belátja, hogy Teremtőnk szeretnünk kell, de bukott állapotunkban akaratunk nem képes rá s még kevésbé képes pusztán természete erejével Istent, mint a *K e g y e l e m S z e r z ő j é t*, szeretni. Mert ez az utóbbi szeretet lényegileg természetfeletti, még az angyal számára is éppen úgy, mint a mi számunkra. — Látjuk már, mily magaslatra vitt minket a keresztség, mikor a természetfeletti rendbe emelt, s épp ezért milyennek kell lennie lelkiségünknek.

Ez a megkezdett örökelet természetfeletti szervezeten épül. E szervezetnek égbejutásunkig fejlődnie kell. Ennek az örökkévalóságra szánt szervezetnek legmélyebb gyökere a lélek mélyébe ágyazott megszentelő kegyelem. Örökkévalóságra szánt szervezet, mondtuk, mert csak a halálos bűnnek gyökeres rendellenessége, anomáliája pusztíthatja el. (S. Th. I. II. q. 87, a. 3.) A megszentelő kegyelemből, a megdicsőülés e csírájából erednek a lélekbeárasztott erények, elsősorban az istenies erények. Közöttük a legelőkelőbb, a charitas, a szeretet örökkévalóságra van szánva, mint a megszentelő kegyelem. „A szeretet sohasem szűnik meg.” Így Szent Pál. „Marad ez a három, a hit, remény, szeretet, ezek közül a legnagyobb

a szeretet." (I Kor. 13, 8. 14.) Mindíg, örökké megmarad, mikor a hit átmegy a látásba, s a remény helyét elfoglalja a világosan megismert Isten elveszíthetetlen birtoklása.

A lelkiesség szervezetét a beárasztott erkölcsi erények teszik teljessé. Az istenies erények a végső célra vonatkoznak, ezek meg az eszközökre. Csodálatosan összedolgozott funkciók ezek, végtelenül magasabbrendűek testi szervezetünk funkcióinál. A főbbek: okosság, igazságosság, erősség, mértékletesség, alázatosság, szelídség, türelem, nagylelkűség, stb.

Az erények a homályból néző hit és az okosság vezetése alatt még nagyon is emberi módon működnek. Az ebből eredő hiányt a Szentlélek hét ajándéka pótolja. Olyanok ezek, mint a vitorlák a hajón: arra képesítenek, hogy tanulékonyan és hamar engedjünk Isten fensőbb sugallatainak. Így már nem emberies, hanem isteni módon cselekedhetünk, azzal a lendülettel, amely szükséges, hogy Isten útjain fussunk s ne rettenjünk meg az akadályok előtt.

A megszentelő kegyelemmel és a charitással együtt nőnek mindezek a belénk árasztott erények és ajándékok, olyasféléképen, ahogyan kezünk öt ujjá egyszerre növekszik, ahogy testünk szervei egyszerre fejlődnek. (S. Th. I., II. q. 66, a. 2.) Így hát akiben elmélyült a charitas, abban a bölcsesség adománya is megfelelő mértékben él, vagy kimondottan szemlélődő formájában, vagy valamely gyakorlatibb, közvetlenül a tevékenységre rendelt alakjában. Páli szent Vince bölcsesége nem mindenestül azonos

Szent Ágoston bölcsességével, de mindkettő természetfeletti adomány.

Különböző, változatos alakulásokban, de egy időben fejlődik ki a lelkiség egész szervezete. Minthogy pedig a hittitkok fölött való természetfölötti szemlélődés a Szentlélek ajándékainak a műve, s a szemlélődés előrehangol a boldogító Isten-látásra, bizonyára a szentség normális útjához tartozik.

* * *

Hogy jobban lássuk a megkezdett örökélet értékét, sejtsük meg, mi lesz mennyei kifejlésében. Mennyire meg fogja haladni azt a boldogságot, amelyre a puszta természeti állapotban eljuthattunk volna.

Ha szellemi és halhatatlan lélekkel, de kegyelem nélkül, tehát a puszta természet állapotában teremtett volna minket Isten, akkor is vágyódott volna értelmünk az igaz, akarattunk a jó után. Az lett volna életünk célja, hogy Istent, a Legfőbb Jót, Teremtőnket megismerjük és mindenekfelett szeressük. S bár biztosabban és tévedéstől mentesebben ismertük volna meg, de mégis csak olyasféleképpen, mint a nagy pogány bölcselők, a teremtményekben megnyilatkozó tökéletességeinek visszfényénél. Isten számunkra az Első Ok s mindent rendező Fő Bölcsesség lett volna.

Az alárendeltnek a fellebbvaló iránt táplált érzésével szerettük volna természetünk Alkotóját. Nem lett volna ez barátság, hanem inkább a csodálat, nagyrabecsülés és hála vegyülete. Nem lett volna meg benne

az az édes és gyermekded melegség, amelyet Isten gyermekei Vele szemben éreznek. Szolgák lettünk volna, nem gyermekek.

Ez a mi természeti célunk már magasrendű. Ha elértük, nem únnók: ahogy nem únja szemünk az égboltozat kékjét. Azonkívül ez a szellemi cél mindenki s mindenegy számára elérhető lett volna, nem úgy, mint az anyagi javak birtoklása, amely körül irígység, széthúzás támad a felosztás szükségéből.

De Istennek ez az elvont és közvetett megismerése sok mindent homályban hagyott volna. Így azt a kérdést, hogy férhetnek meg egymással az isteni tulajdonságok. Elsoroltuk, előszámláltuk volna e végtelen tökéletességeket, de soha meg nem értettük volna, hogyan férhet össze az isteni jósággal az, hogy gyakran szinte észbontó gonoszságot is eltűr, hogyan férhet össze a végtelen irgalom s a végtelen igazságosság.

S e természeti boldogságban is ajkunkra tolulhatott volna a vágy: Ó, bárcsak közvetlenül láthatnám a minden jóság és igazság ősforrását, Istent, úgy, ahogyan Ő látja Önmagát!

Az isteni kinyilatkoztatás tudomásunkra hozta azt, amit a leghatalmasabb elme, amit az angyalok természeti képességei sem fedhettek volna fel. Arra tanít, hogy végső célunk lényegileg természetfölötti, s ebben áll: Istent közvetlenül színről-színre látni, úgy, amint van, sicuti est. (I Kor. 13, 12. — I Jn. 3, 2.) „Isten előre rendelt minket, hogy egyszülött Fiának képmására alakuljunk, hogy ő elsőszülött legyen sok testvér között.” (Róm. 8, 29.) „Szem nem látta, fül

nem hallotta, sem az ember szívébe nem hatolt, amit Isten készített azoknak, kik őt szeretik." (I Kor. 2, 9.)

Arra vagyunk hivatva, hogy Istent ne csak akár a leg-tökéletesebb teremtmények tükrében lássuk, hanem közvetlenül, minden teremtmény, sőt minden teremtett gondolat közvetítése nélkül. Mert még a legeslegtökéletesebb gondolat sem képviselheti a maga teljes valóságában azt, aki maga a Gondolat s a végtelen Igazság, aki örökké fennálló tiszta szellemi villámfény, s mérhetetlen szeretet élő lángja.

Arra vagyunk hivatva, hogy lássuk az Istenséget, az összegezett s benső egységbe forrt isteni tökéleteségek közös forrását. Hogy lássuk, miképen fakad a leggyengédebb irgalom s a leghajthatatlanabb Igazságosság egyazon végtelenül odaadó, végtelenül szent Szeretből, s hogy e Szeretet legszabadabb kényében is hogyan azonosul a tiszta Bölcseséggel. Miképen nincs benne semmi, ami híjával volna a Bölcseségnek, s nincs semmi a Bölcsességben, ami ne volna Szeretet. Arra vagyunk hivatva, hogy Isten mindenekfeletti egyszerűségét szemléljük, feltétlen tisztaságát és szentségét lássuk, az isteni természet végtelen termékenységét három Személybe nyílni, — arra, hogy szemléljük örök születését az Igének, aki „az Atya visszfénye s lényegének mása”, — hogy lássuk a Szentlélek kimondhatatlan lehelését, az Atya és Fiú közös szeretetének e gyümölcsét, mely őket önmaguk teljes kiadásában egyesíti. A Jó kiárasztja önmagát, s minél magasabbrendű, annál bensőségesebben s bőségesebben ajándékozza magát. (S. Th. C. G. 4, 11.)

E látás kimondhatatlan örömet és szeretetet fog bennünk ébreszteni, Istennek oly tiszta és erős szeretetét, hogy azt többet semmi meg nem ronthatja, nem kibővítheti.

Ha helyesen akarjuk értékelni a megszentelő kegyelmet és az igazi lelkiséget, akkor a hit és a remény tekintében fennálló különbségek ellenére az örökélet kezdésének kell tekintenünk. Ez életben Istent csak a hit homályában ismerjük meg, és bár bírásában reménykedünk, még elveszíthetjük. De azért alapjában már ugyanazt az életet éljük, a megszentelő kegyelem és a charitas örökre szólnak.

Ez a keresztyén lelkiség alapigazsága. E lelkiség a l á z a t o s: mindig arra gondol, hogy gyökere, a megszentelő kegyelem ingyenes ajándék, hogy a segítő kegyelem szükséges a legcsekélyebb üdvösségre szóló cselekedethez is, a legkisebb lépéshez is az üdvösség útján. És á l d o z a t o s lelkiség, ahogyan Szent Pál is kívánja: „Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris — testünkön mindig hordozván Jézus sanyargatását, hogy Jézus élete is felragyogjon a mi halandó testünkön.” (II Kor. 4, 10.) Vagyis mindinkább meg kell halnunk a bűn és a bűn hatásai számára, hogy Isten uralkodjék rajtunk lelkünk legmélyéig.

De lelkiségünknek állandó imádság közepette elsősorban a hit, remény, szeretet és Istennel való egyesülés életének kell lennie. Éljen lelki-

ségünk a három istenies erényből és a Szentlélek kísérő ajándékaiból, a bölcsesség, értelem, tudomány, kegyelet, tanács, erősség és istenfélelem ajándékaiból. Így mindig mélyebben behatolunk hitünk titkaiba s mindig bensőségebb örömet találunk bennük. Tehát egész lelkiiségünk a szemlélődés felé tör, szemlélődésre Isten benső élete és a megváltói Megtestesülés felett. Mindig közelebb kapcsolódásra tör Istenhez, mert ez az előjátéka annak az örökké tudatos és szűnhetetlen egyesülésnek, amelyet a beteljesült örökélet jelent.

A LELKISÉG HÁROM SZAKA.

A kegyelmi életnek, s a lelkiség organizmusának ilyen alakulása mellett nem meglepő, hogy a lelkiség fejlődését gyakran hasonlították a testi élet három életszakához: a gyermekkorhoz, ifjúkorhoz és serdült korhoz. Ezt a hasonlatot Szent Tamás maga veti fel. (II. II. q. 24, a. 9.) Érdekes nyomon követni ezt az analógiát, különös tekintettel a két-két szak közötti átmenetekre.

A közfelfogás szerint a gyermekkor a serdülés koráig, kb. a tizennegyedik életévig tart. E kort kettéosztja az értelmi képesség határozottabb jelentkezése a hetedik életév táján.

Az ifjúkor a tizennegyedikről a huszadik életévig tart. A serdült korban még kiemelhető a teljes érettség idejét megelőző periódus, majd harmincöt éves korral kezdődően, az azt követő időszak, s ezután az öregedés.

A szervezet átalakulásával a lelkület is változik. A gyermek nem miniatűr emberke, nem is fáradt felnőtt:

cselekvésmódjának más jellege van. A gyermek nem gondolkodik precizitással, nem szervez tervszerűen, hanem a képzelet és a kedélyvilág hatása alatt áll. Mikor értelme ébredezni kezd, még nagyon is függő viszonyban marad az érzékektől. „Miről fog tanítani idén?” — kérdezte a szerzőt egy gyermek. „Az emberről.” „Melyik emberről?” Értelme még nem jutott el az emberről, mint olyanról alkotott általános és elvont fogalomhoz.

Szempontunkból különös figyelmet érdemel az átmenet a gyermekkorból az ifjúkorba, s az ifjúkorból a felnőttkorba.

A gyermekkor végén, a tizennegyedik életév felé a serdülőkorban nemcsak szervezeti, hanem lelki, értelmi és erkölcsi átalakulás is megy végbe. Az ifjú már nem követi képzeletét úgy, mint a gyermek, kezd már tudomást venni az élet valóságairól, kezd valamilyen mesterségre vagy hivatalra készülni, már nem gyermeki módon ítél családról, társadalomról, vallásról, erkölcsi személyisége, becsületérzése, tiszteletigénye alakulóban van. Vagy pedig rossz értelemben lesz kamasszá, s a romlás útjára lép, „rosszul sikerül”. A gyermekkorból mindenesetre ki kell lépnie, tovább kell fejlődnie, más-képp vagy elromlik, vagy visszamaradt, abnormis, sőt esetleg törpe lesz. „Aki nem halad, visszaesik.”

Itt azután a hasonlóság a lelkiélet számára is megvilágítja a dolgokat: amint látni fogjuk, az a kezdő, aki nem válik haladóvá, elromlik, vagy megkésétt, ellanyhult, lelkileg törpe egyéniséggé lesz. Itt is áll, amit az egyházatyák oly gyakran emlegetnek: „Aki nem halad, visszaesik.”

A hasonlóság tovább is terjed. A serdülőkor válsága fizikailag, erkölcsileg is súlyos lehet. Áll ez egy másik válságról is, az első felszabadulás válságáról, amely a huszadik életév körül jelentkezik az ifjúban. A fizikailag már kialakult fiatalembernek most kell a társadalomba beilleszkednie: a katonaságba kerül, hamarosan itt lesz az ideje, hogy megházasodjék, s maga is nevelővé legyen, ha Isten még magasabb hivatást nem adott neki. Sokan nehezen ússzák meg az első szabadságnak ezt a válságát, s a szabadságot összevételik a szabados-sággal, elhagyják az atyai házat, mint a tékozló fiú. A természet törvénye itt is az, hogy ki kell lépni az ifjúkorból s felnőttkorba lépni, ez a normális fejlődés útja. Ellenkező esetben hamis útra téved az ember, vagy egészen visszamarad, s majd azt mondják róla: vén korára is gyermek maradt.

Az igazi felnőtt nemcsak nagy ifjú; új lelkiülete van, érdeklődik általánosabb kérdések után, amelyek az ifjút még nem érdeklik. Ő megérti a nála fiatalabbakat, de azok nem értik meg őt: bizonyos tárgyakról nem folytathat velük eszmecserét, vagy legalább is csak nagyon felületesen.

A lelkiélet terén valami hasonló viszonyban vannak egymással a tökéletesek és a haladók. A tökéletesek megértik azokat a lelkiállapotokat, amelyeken maguk is keresztülmentek, de nem kívánhatják, hogy az alattuk állók teljesen megértsék őket.

Különösen egyet akarunk itt kiemelni. Ahogy a gyer-

meknek felserdülése előtt a pubertás többé vagy kevésbé nyilvánvaló fizikai és lelki válságán kell keresztülmennie, úgy válságon kell átmenniök a lelki-élet kezdőinek is, hogy a haladók állapotába jussanak. Ezt a válságot több nagy lelkivezető leírta, így Tauler, különösen pedig Keresztes szent János az „*érzések passzív éjtszakája*” néven, P. Lallemant S. J. és mások „*második megtérés*” néven.

És ahogyan az ifiúnak át kell esnie a felszabadulás válságán is, hogy igazán felnőtt legyen, hogy ne éljen vissza szabadságával, mihelyt nincs szülei szeme előtt, — úgy a haladóknak is az egyesülés útjáig egy újabb válságon kell keresztüliutniok. Ez utóbbit is megemlíti Tauler, leírja Keresztes szent János a szellem szenvedőleges éjtszakája néven, s ezt harmadik megtérésnek, a lélek nagy átalakulásának nevezhetiük.

Ezt a két átmeneti jelenséget, ezt a két válságot Keresztes szent János tárgyalja legvilágosabban. A fejlődési fokozatok megfelelnek az emberi lélek természetének, de az isteni vetőmag, a megszentelő kegyelem természetének is. A kegyelem mindig jobban áthatja képességeinket és műveinket, míg lelkünk mélye (Tauler szavával: *Seelengrund*) is megtisztul minden önzéstől és igazán Istené lesz.

Keresztes szent János persze úgy írja le a lelki haladást, amint az különösen a szemlélődőknél, s közülük is a legodaadóbbaknál nyilvánul, hogy így minél hamarabb a teljes isteni Egyesüléshez juthasson. A kegyelmi élet lelki törvényszerűségei itt a maguk teljes fenségében mutatkoznak. Azonban e törvények, némi enyhítéssel,

vonatkoznak mindazokra a lelkekre, akik bár nem jutnak el erre a tökéletességre, de mégis határozottan haladnak előre, s nem esnek vissza.

Éppen arra szeretnénk rámutatni a következőkben, hogy a hagyomány tanítása szerint a kezdők lelkiéletében bizonyos idő múlva második megtérésnek van helye. Hasonlít ez a második megtérés az apostolokéhoz Krisztus Urunk szenvedése végeztével. Mielőtt pedig a tökéleteseknek Istennel egyesült életére jutnának, szükséges a harmadik megtérés, a lélek mélyreható átalakulása, amilyen az apostolokon az első pünkösdkor ment végbe.

A lelkiélet e három szakának megkülönböztetése nincs minden jelentőség nélkül. Különösen a lelkivezetésben tűnik ez szembe. Egy-egy öreg lelkiatya, aki már a tökéletesség szakába jutott, kitűnő és azonnal felhasználható feleletet tud adni a lélek mélységeire vonatkozó igen kényes és finom kérdésekben, pedig talán csak nagyon keveset olvasta a misztikusokat. Az Evangélium szavaival, a napi evangéliumból vett idézettel tud felvilágosítást adni, oly egyszerűen, mintha talán maga sem sejtene feleletei értékét és mélységét. Míg lehet, hogy másvalaki, ha sokat is olvasta a misztikusokat, csak könyvszagú és mintegy beszajkózott ismeretekkel bír a lelkiség terén.

Kérdésünk életkérdés. Nézzük a hagyomány szemüvegével, s megértjük az egyházatyák kijelentésének értelmét és jelentőségét: „Aki nem halad előre Isten útján, visszaesik.” Megértjük, hogy lelkiségünknek már e földön a boldogító Isten-látás előjátékának kell lennie.

Ismételjük, Ielkiségünk a megkezdett örök-élet, inchoatio vitae aeternae. (S. Th. II. II. q. 24, a. 3 ad 2, I. II. q. 69, a. 2.) „Bizony, bizony, mondom nektek, aki hisz bennem, örökélete van, qui credit in me, habet vitam aeternam, és én feltámasztom őt az utolsó napon.” (Jn. 6, 47—55.)

II. FEJEZET.

A MÁSODIK MEGTÉRÉS.

A MEGVILÁGOSODÁS ÚTJA. (VIA ILLUMINATIVA.)

Convertimini ad me, ait Dominus, et salvi eritis.

„Térjete meg, mondja az Úr, s megmenekültök.” (Iz. 45, 22.)

Láttuk, hogy a kegyelmi élet már e földön is megkezdett örökélet, a megdicsőülés csírája, „semen glorie”, s hogy e földön három szakaja van a lelkiéletnek, s ezek hasonlóak a gyermekség, ifjúkor és felnőttkor szakaihoz. Említettük, hogy mint a gyermekkorból az ifjúkorba, s az ifjúkorból a felnőttkorba az átmenetet válság szokta kísérni, úgy két hasonló válság jelentkezik a lelkiéletben is. Egyik jelzi, hogy a haladók a megvilágosodás útjára lépnek, a másik a tökéletesek egyesülési útjára vezet.

Az első válságot második megtérésnek is szokás nevezni. Most erről lesz szó.

Különösen ádvent és nagybőjt idején a liturgia többször is felhívja figyelmünket a megtérés szükségességére. Szól ez azoknak is, akik már keresztényi életet élnek, de még tökéletlenül.

A lelki írók is sokszor említik a második megtérést. Különösen akkor van erre szükség, ha valaki komolyan törődött ugyan már üdvösségével s igyekezett Isten útjain járni, de gyarlósága folytán lanyhaságba esett. Hasonló ez a lélek a beoltott, nemesített növényhez, amely újra vadhajításokat ereget, s ezek elnyomással fenyegetik a nemes ágat. Különösen Boldog Suso Henrik és Tauler hangoztatják e második megtérés szükségességét: tapasztalatból beszélnek. Keresztes szent János is rámutat, hogy a megvilágosítás útjára az érzékek szenvedőleges tisztulásán át lehet eljutni, s e tisztulás második megtérésnek nevezhető, — az egyesülés útjára pedig a szellem szenvedőleges tisztulásán át, amely az egész lélek legbensőbb mivoltának még erőteljesebb Istenhez-térése. P. Lallemand jezsuita is így ír (*Doctrine Spirituelle*, II. sect. II. c. 6. a. 2.): „a szentéletű és tökéletes emberek rendszerint két megtérésen mennek keresztül: az elsőben Isten szolgálatára ajánlják magukat, másodikban teljesen a tökéletesség útjára lépnek. Így történt az apostolokkal is, akiket Urunk előbb hívott, azután a Szentlelket adta nekik. Így történt Szent Teréziával, gyóntatójával, P. Alvarezzal és sok mással. Nem minden szerzetes jut el e második megtéréshez, mert nem törekszenek eléggé.”

Ez fontos minden lelkiéletet élő ember számára. Keresztes szent János előtt erre különösen Sienai szent

Katalin mutatott rá. Dialógusaiban és leveleiben nagy valóságérzéssel és gyakorlatiséggal világítja meg az Egyháznak e különben is hagyományosan elfogadott tanítását.

Az ő nyomán fogunk most e második megtérésről szólni. Miképp ment végbe az apostoloknál, miképpen menjen végbe bennünk: milyen hibák teszik szükségessé, milyen indítókok hozzák létre, milyen gyümölcsöket várhatunk tőle.

AZ APOSTOLOK MÁSODIK MEGTÉRÉSE.

Sienai szent Katalin dialógusának 63. fejezetében beszél az apostolok második megtéréséről.

Első megtérésük akkor ment végbe, mikor az Úr Jézus hívta őket: „Emberek halászaivá teszek.” Követték az Urat, csodálattal hallgatták tanítását, látták csodáit, résztvettek művében. Hárman közülük tanúi lehettek táborhegyi színeváltozásának. Mind jelen voltak az Ol-táriszentség alapításakor, mindnyájan papokká szentelődtek és megáldoztak. De amikor eljött a kínszenvedés órája, amelyet Jézus mindannyiszor előre megjövendölt, az apostolok elhagyták Mesterüket. Péter nagyon szerette, mégis odáig jutott, hogy háromszor megtagadja. Az utolsó vacsora után a mi Urunk megmondotta Péternek (emlékeztet ez Jób könyvének előjátékára): „Simon, Simon, a Sátán megkívánt titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát; de én imádkoztam érted, hogy még ne fogyatkozzék a te hited, és te egykoron megtérvén, megerősítsd testvéreidet.” — „Uram,

mondotta Péter, kész vagyok éretted elszenvetni a börtönt és akár a halált is." És mondá neki Jézus: „Mondom neked, Péter, mielőtt megszólal a kakas, háromszor tagadsz meg engem." (Lk. 22, 31—34.)

És Péter valóban elbukott s esküvel tagadta Mesterét.

Mikor kezdődött második megtérése? Rögtön hármaskor tagadása után, amint Szent Lukács elbeszéli (22, 61.): „Azonnal, míg ő beszélt, megszólala a kakas. És megfordulván az Úr, Péterre tekintte. És megemlékezék Péter az Úr ígéiről, amint mondotta vala: hogy mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem. És kimenvén Péter, keservesen síra." Jézus tekintetét kegyelem kísértte, Péter bánata mélységes volt, új élet fakadt belőle.

Péter e második megtérésével kapcsolatban érdemes idézni Szent Tamás gondolatát (III. q. 89, a. 2.): „A lélek súlyos bűn után is visszakaphatja a kegyelem régi fokát, ha igazán mély és méltó bánata van: sőt nagyobb fokú kegyelemben is részesülhet, ha bűnbánata még tüzezebb. Nem kell tehát előlről kezdenie mindent, hanem ott folytathatja útját, ahol elhagyta, mikor elbukott."

Joggal tehetjük fel, hogy Szent Péter forró bűnbánatában nemcsak visszaszerezte az elvesztett kegyelmet, hanem a természetfeletti élet magasabb fokára is lépett. Urunk megengedte bukását, hogy göggyéből kigyógyuljon, alázatos legyen, s többet ne önmagába, hanem Istenbe vesse bizalmát.

Sienai szent Katalin (dialógusa szerint, 63. fej.) eze-

ket hallotta az Úrtól: „Péter csendesen meghúzódott és sírt, miután megtagadta Fiamat. Fájdalma még nem volt a tökéletes ember bánata, még a mennybemenetel után sem. De mikor Igém embersége szerint is visszatért hozzám, Péter és a többi tanítvány házukba vonultak, hogy várják a Szentlélek eljövetelét, melyet Igém megígért nekik. Bezárkóztak, mert féltek: nem jutottak még el a tökéletes szeretetig.” Csak pünkösdkor alakultak át igazán.

Azonban Szent Péter és az apostolok még Urunk kínszenvedésének befejezte előtt nyilván a második megtérés kezdetéhez jutottak. S feltámadása után a mi Urunk többször is megjelent előttünk, felvilágosította őket, amint az emmauszi tanítványoknak is megadta az Írások megértésének kegyelmét, és Péternek a csodálatos halfogás után megengedte, hogy hármastagadását hármasszeretetvallással tegye jóvá. Szent János beszámol erről. (21, 15.) Jézus így szólt Simon Péterhez: „Simon, Jónás fia, szeretsz-e engem inkább ezeknél? Felelé: Igen, Uram, tudod, hogy szeretlek. Mondá neki Jézus: Legeltesd bárányaimat. Másodízben mondá neki: Simon, Jónás fia, szeretsz-e engem? — Igen, Uram, jól tudod, hogy szeretlek. Mondá neki Jézus: Legeltesd bárányaimat. Harmadszor is kérdé: Simon, Jónás fia, szeretsz-e engem? Elszomorodék Péter, hogy harmadszor mondá neki: Szeretsz-e engem és mondá neki: Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged. Mondá neki: Legeltesd juhaimat.” Majd burkoltan tudtára adta vértanúhalálát: „Midőn megöregszel, kiterjeszted kezedet

és más övez fel téged, és oda visz, ahová nem akarsz.”

A hármaskor tagadást a hármaskor szeretetvallás jóvá tette. Ez Szent Péter második megtérésének megszilárdítása, s lehet mondani, a kegyelemben való megrögzítése volt még a pünkösti átalakulás előtt.

Szent Jánosnak is kiváltság jutott osztályrészéül közvetlenül az Úr Jézus halála előtt. Mint a többi apostol, úgy ő is elhagyta Urunkat, mikor Júdás fegyvereseivel megérkezett. De hatalmas és gyöngéd láthatatlan kegyelemmel az Úr Jézus keresztyén tövéhez vonzotta a szeretett tanítványt, s János második megtérése a haladókló Ödvözlő hét utolsó szavának hallatára ment végbe.

MILYEN LEGYEN MÁSODIK MEGTÉRÉSÜNK? MELY BÜNÖK TESZIK SZÜKSÉGESSÉ?

Szent Katalin arra is rámutat dialógusában (60. és 63. f.), hogy bizonyos értelemben bennünk is meg kell ismétlődnie annak, ami az apostolokban, Krisztus-nelvet mintaképeinkben megtörtént. S ha az apostoloknak szükségük volt második megtérésre, még inkább szükségünk van rá minékünk. A Szent különösen a hiúságra hivatkozik, mint amely szükségessé teszi második megtérésünket. A kevésbbé tökéletes lelkekben ez a hiba különböző fokokban megmarad. Akkor is, ha a kegyelem állapotában vagyunk. Sok bocsánatos bűnt, szokásos jellemhibát okoz. Igazi lelki tisztulásra van szükség elene. Még azok számára is, akik bizonyos értelemben

jelen voltak a Tábor-hegyen, akik gyakran részesedtek az eucharisztikus lakomában, mint az apostolok az utolsó vacsorában.

Dialógusa 60. fejezetében írja le Sienai szent Katalin ezt a hiúságot, ahol a tökéletlenek szolgái szeretetéről ír. Ezek sokszor észre sem veszik, hogy csak érdekből szolgálják Istent, anyagi vagy szellemi örömekért. S ha ezekben nincs részük, a részvét könnyeit sírják — önmaguk felett.

Különös, de gyakori nálunk ez a furcsaság: a maga módján őszinte Isten-szeretet, amellyel rendetlen önszeretet keveredik. Igaz, többre tartjuk Istent önmagunknál, e nélkül nem is lehetnénk a kegyelem állapotában, de mégis eléggé fegyelmezetlen módon szeretjük önmagunkat. Nem értük el a szentségnek azt a fokát, hogy önmagunkat Istenben és Istenért szeressük. A léleknek ez az állapota sem fehér, sem fekete. Szürkeség ez, de közelebb a fehérhez, mint a feketéhez. Emelkedünk, de még hajlamosak vagyunk a süllyedésre is.

A Dialógus 6. fejezetében olvassuk e szavakat (az Úr Jézus beszél): „Bizalmas szolgálaim között vannak olyanok, akik hűséggel, szolgai rettegés nélkül szolgálnak. Nemcsak a büntetéstől való félelemből, hanem szeretetből ragaszkodnak hozzám. (Igy Szent Péter Urunk kínszenvedése előtt.) De azért ez a szeretet nem tökéletes, mert saját hasznukat, megnyugvásukat, örömeiket keresik bennem. Ugyanez a hibája felebaráti szeretetüknek is. S tudod, mi mutatja szeretetük tökéletlenségét? Mihelyt vigasztalásomnak híjával vannak,

a szeretet nem elég számukra, nem tartja magát többet. Lankad, s gyakran mindinkább kihűl, mikor megfosztom őket a vigasztalástól, küzdelmet és ellentmondást küldök útjukba, hogy gyakoroljam őket az erényben és kiragadjam őket tökéletlenségükből. Pedig én azért írok így el, hogy önismertetre tanítsam őket, hogy lássák, mennyire semmik maguktól, s mennyire nem önmaguk erejéből bírják a kegyelmet. A bajok célja, hogy hozzám vezessék őket, hogy engem ismerjenek el jötevőjüknek, s igaz alázattal ragaszkodjanak Hozzám...

„Mégha szeretnének is tökéletesek lenni, lehetetlen vissza nem esniök, ha nem ismerik el tökéletlenségüket.” Gyakran mondják az egyházatyák is: „Aki nem halad előre Isten útján, visszaesik.” A gyermek is, ha nem növekszik, nem marad gyermek, hanem törpévé lesz. Az a kezdő, aki nem lép idején a haladók útjára, nem marad kezdő, hanem megkésett, a fejlődésben visszamaradt egyéniséggé lesz. Sajnos, úgy látszik, a legtöbb lélek nem a kezdők, haladók és tökéletesek három csoportjának egyikébe tartozik, hanem a visszamaradtakéba. — Mi magunk hol tartunk? — Ez legtöbbször titokban marad magunk előtt is, s fölösleges kíváncsiság volna azon töprengeni, a felfelé vivő út melyik pontjára értünk; de arra vigyázunk, hogy el ne tévesszük az utat, s ne tartsunk újra a völgy felé.

Meg kell tehát haladnunk a gyakran öntudatlanul is szolgainak maradt szeretetet. Az idézett fejezetben olvassuk: „Szent Péter e kevésbbé tökéletes szeretettel

szerette a jóságos és szelíd Jézust, az én egyszülött Fiamat, mikor (a Tábor-hegyen) annyira élvezte barátságát. De mikor eljött a megpróbáltatás órája, cserben hagyta őt minden bátorsága. Nemcsak hogy szenvedésében nem mert résztvenni, hanem mihelyt veszély fenyegette, a legszolgaiabb félelem vett erőt hűségén s esküvel tagadta, hogy valaha is ismerte volna."

* * *

Dialogusának 63. fejezetében Sienai szent Katalin megtanít, mit kell tennie a léleknek, ha szeretete még csak a szolgai fokot érte el. Azt, amit Szent Péter tett tagadása után. Nem ritka eset, hogy az isteni Gondviselés ilyenkor valami nyilvánvaló hibába enged zuhanni, hogy megalázkodjunk és magunkba szálljunk.

„Ilyenkor, folytatja az Úr, mikor a lélek megismerte vétke súlyosságát s azt elhagyta, előbb a büntetéstől való félelmében zokog, majd felemelkedik irgalmassághoz, amelynél megnyugvást találhat. De még mindig tökéletlenségben leledzik, s hogy tökéletesítsem, visszavonulok tőle, nem a kegyelmet, hanem az érezhető vigasztalást illetőleg... Nem kegyelmemet vonom meg tőle, csak az a fölött érzett örömet... s így megtanítom rá, hogy engem keressen csak igazán... önzetlenül, élő hittel, magamagát megvetve." Szent Péter hármaskör tagadását hármaskör tiszta, erős szeretetvallással tette jóvá: így kell tennie a megvilágosított léleknek is.

Keresztes szent János Tauler nyomán így írja le e második megtérés három jelét: „Az ember nem talál

örömet és vigasztalást sem az istenes, sem a teremtet dolgokban... Csak aggódva és fájdalmas érzéssel tud Istenre gondolni, mert attól fél, hogy nem szolgálja eléggé... Nem képes többé a képzelet segítségével elmélkedni, mert Isten már nem közli magát vele úgy, mint azelőtt, a képzelet és okoskodás útján, hanem szellemibb módon, tiszta szemlélődésben." (A sötét éjtszaka, I. 9.)

Keresztes szent János szerint „a haladók így lépnek rá a megvilágítás útjára, melyen Isten a beárasztott szemlélődés révén táplálja és erősíti a lelket." (U. o. I. 14.)

Sienai szent Katalin nem ad ennyire pontos leírást, hanem ez állapotnak inkább csak egy jelére mutat rá határozottan: s ez nyomorúságunknak, s mélyreható tökéletlenségünknek tudatos ismerete. Ez ismeret nem egészen a külső tapasztalatból származik. Ezt Urunk ajándékozza, mint amikor Péterre tekintett a tagadás után. Akkor Péter lelkébe a kegyelem fénysugara szállt, feleszmélt, kiment és keservesen sírt. (Lk. 22, 61.)

A Dialógus idézett fejezetének a végén van az Úrnak egy mondása, amelyet Keresztes szent János részletesen kifejt az érzékek éjtszakájának tárgyalásánál: „A tökéletlen lélekből visszahúzódok, hogy lássa és érezze bűnös voltát. Mikor a vigasztalás híját érzi, súlyos fájdalom nehezedik rá; gyengének, bizonytalannak, bátoratlannak érzi magát (elmúlt fennhéjázása, mint Szent Péteré), s most meglátja saját rendetlen hiúságát és önösségét. Meg-

ismeri önmagát, önmaga fölé emelkedik, s többet e rossz hajlamok nem kerülhetik el a lelkiismeret ítélőszékét, korholását és büntetését. Szent haragra ébred önmagával szemben, kitépi gyökerestül önmagából a hiúságot, amely cselekedeteit megrontja, s most már igazán és teljesen az isteni szeretetnek él.

A Szent arra is figyelmeztet, mily nagy veszélyek várnak a lélekre, ha csak a szolgai szeretettől vezetteti magát. E lelkek az Atyához akarnak jutni, de nem a keresztfeszített Fiú által, s botránkoznak a keresztfölött, amely üdvösségükre adatott.

MILYEN INDÍTÓOKRA TÁMASZKODJÊK MÁSODIK MEGTÉRÉSÜNK, S MILYEN GYÜMÖLCSÖKET HOZZON?

A legfőbb indítóok a főparancsolat legyen, amely határt nem ismer. „Szeresd Uradat Istenedet teljes szívedből, egész lelkedből, és minden erődből.” (Lk. 10, 27.) E parancs arra szólít fel, hogy önmagáért szeressük Istent, ne érdekből és személyes előnyökért. Kijelenti, hogy minden erőnk-ből kell őt szeretnünk, a megpróbáltatásban is. Akkor szerethetjük majd egész lelkünk-ből, mikor lelkünk felsőbb rétegeiből kikapcsoltuk az érzelmek hullámlásait, s imádókká lettünk „lélekben és igazságban”. A főparancsnak nincs határa: minden kereszténynek tökéletes szeretetre kell törekednie a maga állapota szerint, legyen az házasság, papi rend vagy szerzetesség.

A Dialógus 11. és 47. fejezetében tárgyal erről Sienai szent Katalin, s arra figyelmeztet, hogy az evangéliumi tanácsok szellemében kell élnünk, hogy a tökéletes Isten- és emberszeretet parancsát megtarthassuk. Vagyis lélekben függetleneknek kell lennünk a földi javaktól, s Szent Pál szava szerint úgy kell őket használnunk, mintha nem használnók.

A második megtérés főindítókára így mutat rá a 60. fejezetét: „Híveimnek fel kell emelkedniök a szeretet szolgái fokáról, hogy igazi gyermekeimmé váljanak s önző érdek nélkül engedelmeskedjenek nekem. Én minden fáradságot megjutalmazok, s mindenkinek állapota és munkája szerint fizetek. Ha tehát nem hagyják el az imádságot s a többi jócselekedetet, s kitartanak, haladnak az erényben, el fognak jutni a gyermeki szeretetre. S én úgy fogom őket szeretni, mint gyermekeimet, hiszen én a szeretetet mindig szeretettel viszonzom. Ha csak úgy szerettek, mint a béres gazdáját, én is csak gazda módjára foglak benneteket szeretni, megfizetek nektek érdemetek szerint, de nem nyilatkozom meg előttetek. Benső titkaimat csak barátaimnak mutatom meg, mert ők egyek velem. A gazda és a szolga nem egyek...

De ha szolgálaim pirulnak tökéletlenségükön, ha kezdik szeretni az erényt, s szent haraggal tépik ki lelkükből a hiúságot s rendetlen önösséget, ha lelkiismeretük ítélőszéke hallgat az értelem szavára, s nem tűri meg a szolgai szeretetet s a béreshez illő haszonlesést, hanem a hit után igazodik, akkor biztosítlak erről, oly kedvesek

lesznek előttem, hogy szabad bejárásuk nyílik baráti szívemhez. Megnyilatkozom előttük, amint azt ígém ki-mondotta: „Aki szeret engem, Atyám is sze-reti őt, s én kijelentem magamat neki.” (Ján. 14, 21.) — E szavak azt az Isten-ismeretet jelzik, melyet szent sugallatai juttatnak nekünk. Ez a szemlélődésben jut az ember osztályrészéül. A szemlélődés a Szentlélek ajándékaitól megvilágított hitből származik. E hit telve van szeretettel, behatol az Isten titkaiba és gyönyörködik bennük.

* * *

Második megtérésünk újabb indítóoka legyen az Od-vőzítő szent vérének nagy értéke. Péter ezt nem értette a kinszenvedés előtt, noha hallotta az utolsó vacsorán: „Ez az én vérem, amely értetek kiontatik.” (Lk. 22, 20.) Csak a feltámadás után kezdte e szavak értelmét felfogni. A Dialógusban így olvasunk erről: „(Megpróbáltatásukban) ezt kell megérteniök híveimnek: nem akarok mást, mint az ő javukat, az ő megszentelésüket, egyszülött Fiam vére által, amelyben lemostam vétkeiket. E vér tanítsa őket igazságomra: azért teremtettem őket ké-pemre és hasonlatosságomra, hogy örökéletet adjak nekik, s saját Fiam vérével teremtettem őket újjá, s fogadtam őket gyermekeimmé.” — Ezt értette meg Szent Péter vétke s az Úr kinszenvedése után: akkor látta csak meg a váltságunkért ontott drága vér, a megváltói vér értékét.

Sejtjük-e a megalázott Péter nagyságát? Nagyobb

itt sokkal, mint a Tábor-hegyen, mert érzi saját nyomorát s a Magasságbelinek végtelen jóságát. Mikor az Úr Jézus először jelezte, hogy Jeruzsálembe kell mennie s keresztre feszíttetnie, Péter félrevonta a Mestert, s így szólt: „Távol legyen ez tőled, ennek nem szabad megtörténnie.” A nélkül, hogy észrevette volna, ekkor az üdvösség egész rendje, a Gondviselés terve, sőt a Megtestesülés indítóoka ellen beszélt. Azért felelte Urunk: „Távozzál tőlem, Sátán, neked csak emberi gondolataid vannak, nem érted Isten dolgaát.” Most, vétke és megtérése után a megalázott Péternek van érzéke a kereszttel szemben, sejtí a drágalátos vér végtelen értékét.

Értjük már, miért szól Szent Katalin annyit Krisztus véréről, amely a keresztségnek s a többi szentségnek megadja az erejét. Minden szentmise után, melyben a pap égne emeli a szent vér kelyhét, legyen erősebb, elevenebb a hitünk a szent vér megváltói hatalmában.

* * *

Második megtérésünk harmadik indítóoka legyen az üdvösségre váró lelkek szeretete. Ez Isten szeretetének biztos jele és következménye: a kettő elválaszthatatlan egymástól. Minden valamirevaló keresztyén buzgón szereti a lelkeket, érdekükben minden erény gyakorlására képessé válik. A lelkekért való buzgalom bírta rá Szent Katalint, hogy engesztelő áldozatul ajánlja fel magát a bűnösökért. A Dialógusát összefoglaló utolsó-előtti fejezetben olvassuk: „Arra kértél, hogy irgalmazzak a világnak... Könyörögtél, hogy mentsem meg az Egyház misztikus testét a sötétségtől

és üdözéstől, s felajánlottad magadat, hogy kiállod bizonyos szolgálaim gonoszságának büntetését... S én irgalmat ígértem a világnak, megmutattam neked, hogy az irgalom jelesen megvan bennem. Irgalomból s az emberiség iránt táplált kimondhatatlan szeretetből küldöttem el ígémet, egyszülött Fiamat..."

„Megígértem és megígérem, hogy híveim nagy türelmével meggyógyítom Jegyesemet; felszólítottalak mindnyájatokat, hogy szenvedjetekek érte, s értésedre adtam a fájdalmat, amelyet bizonyos szolgálaim gonoszsága nekem okoz... Ugyanakkor, ezekkel ellentétben, láthatad azoknak az erényességét is, akik úgy élnek, mint az angyalok... Könnyhullatástok, alázatos, szakadatlan imádságtok kedvéért irgalmazok a világnak."

E második megtérés gyümölcse — Szent Péternél is így volt — a szemlélődés kezdeti állapota a Kereszt nagy hittitkának mindig mélyebb felfogásától kísérve. Átélt meggyőződés az Udvözítő értünk ontott vérének végtelen értékéről. Ezzel a kezdődő szemlélődéssel az isteni egyesülésnek új foka kezdődik. Már nem befolyásolják annyira az érzelmek ingadozásai, tisztább, erősebb, állandóbb lett. S ha balsors közepette nem is költözik állandó öröm a szívbe, de legalább is a lélek békéje megszilárdul. Már nemcsak elméleti, elvont és homályos, hanem konkrét, eleven a meggyőződésünk, hogy a világ kormányzatában minden Isten jóságát nyilvánítja ki. Maga a mi Urunk értésünkre adja ezt a Dialógus végén: „Semmi sem történik isteni gondviselésem tervén kívül. Amit megengedek, amit küldök nektek, anyagi

és lelki szenvedések és vigasztalások alakjában, mind csak a ti javatokra szolgál, hogy megszentelődjétek bennem s Igazságom teljesejék bennetek." Szent Pál is erre tanít: „Az Istent szeretőknek minden javukra válik." (Róm. 8, 28.)

Bizonyára ez a meggyőződés szilárdult meg Szent Péter, az apostolok és az emmausi tanítványok lelkében második megtérésük után, mikor feltámadott Urunk lassanként megértette velük a Kereszt titkát: „Ó, ti balgátagok és késedelmes szívűek annak hívésére, mit a próféták mondtak. Nem kellett-e a Krisztusnak ezeket szenvednie s úgy menni be az ő dicsőségébe? És kezdvén Mózeszel és a prófétákkal, megmagyarázta nekik, amik mondtak felőle az Írásokban." (Lk. 24, 25.) A kenyértörésben ismertek rá.

Ami az emmausi tanítványokkal történt, velünk is meg fog történni, ha hűségesek vagyunk az örökkévalóság útján. Ha ők s az apostolok második megtérésre szorultak, mennyivel inkább mi is. És Isten ez új kegyelmének hatása alatt mi is így fogunk szólni: „nemde gerjedezett szívünk, mikor az úton szólott és kifejtette az Írásokat?"

JEGYZET:

Igy segít minket a hittudomány az evangélium mély értelmének feltárásában; de minél előbbre halad, annál inkább el kell rejtőznie, bizonyos értelemben el kell tűnnie, mint Keresztelő szent Jánosnak, miután meghirdette az Üdvözítő eljövetelét. Segít minket, hogy megtaláljuk a Szentírásban és Szenthagyományban foglalt

isteni kinyilatkoztatást, s mikor már megtette ezt a szolgálatot, nincs több szava. Szerepe olyan, mint az állványoké a templomépítésnél: csak mikor elveszik az állványokat, akkor bontakozik ki a székesegyház teljes szépségében. A hittudomány még arra is jó, hogy megmutassa a dogmák értelmi megalapozottságát, felépítésük szilárdságát, s a tételek egymáshoz való viszonyát, mintegy az építmény arányait. Miután mindezt megsejtette velünk, a hittudomány elhalványul a természetfeletti szemlélődés fényében. Ez utóbbi a Szentlélek ajándékaitól megvilágított hitből ered, szeretetteljes, átható, gyönyörködő hitből.

A hittudománynak s a szemlélődésnek e viszonya áll a mi tárgyunkra is, a legnagyobb életkérdésnek, Isten benső életének területén.

III. FEJEZET.

A HARMADIK MEGTÉRÉS.

A TOKÉLETESEK EGYESÜLÉSI ÚTJA. (VIA UNITIVA.)

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto.
Megtelének mindnyájan Szentlélekkel.
(Ap. Csel. 2, 4.)

Szó volt már a második megtérésről, amely a lelket a kezdők útjáról a haladókéra, a megvilágosodás útjára vezeti. Több lelkiíró is tanítja, hogy az apostolok (nevezetesen Szent Péter a hármaskör tagadása után) az Úr Jézus szenvedésének vége felé mentek át a második megtérésen.

Szent Tamás szerint (In Mt. c. 26, 74.) Szent Péter akkor tért meg komolyan és véglegesen, mikor az Úr Jézus reá vetette pillantását.

Mikor az Üdvözítő feltámadt és a szent asszonyok jelentették a csodát, Szent Péter és az apostolok mégis késedelmesek voltak a hívésében. Azt gondolták, alaptalan csacsogás az egész. Pedig az Úr Jézus előre megmondotta nekik. (Lk. 24, 11.)

Szent Ágoston még valamire rámutat. (In Jn. tr. 25, 3.) Bár késedelmesek voltak az Úr Jézus feltámadását elhinni, de viszont nagyon is várták Izrael országának az ő elképzelésük szerint való visszaállítását. Mikor az Úr Jézus mennybemenetele napján újból megígérte a Szentlelket, megkérdezték: „Uram, akkor fogod visszaállítani Izrael országát?” Pedig még sokat kell szenvedniök Isten országáért, s az az ország más, sokkal fenségebb lesz, mint ahogy ők képzelték. (Ap. Csel. 1, 16.)

Ezért beszélnek azután a lelkiírók még egy harmadik megtérésről is. Ez az apostolok lelkében pünkösdkor ment végbe. Mi történt akkor velük? És minek kell mi-bennünk is végbemennie?

* * *

Mennybemenetelével az Úr Jézus véglegesen megfosztotta őket érzékelhető jelenlététől. Ezzel készítette őket elő a harmadik megtérésre. El sem gondolhatjuk eléggé, mennyire szenvedtek először. Hiszen az Üdvözítő volt az ő életük — amint Szent Pál mondja: *Mihi vivere Christus est*. Napról-napra bensőségesebb lett vele barátságuk. Így hát most fájdalmas elhagyatottságba estek, mintha sivatagos vidéken, kínos veszedelemben, a halál árnyékában járnának. S ez annál fájdalmasabb lehetett, mert Urunk sok szenvedést jövendölt meg számukra. Valami halvány fogalmat alkotunk magunknak erről az állapotról. Mint mikor valaki egy Istennel telt papi lélek vezetése alatt buzgó lelkipraktort végzett, s most visszakerül a mindennapi

robotba, s attól fél, hogy elveszti mindazt, ami lelkébe gyűlt. Nézték-nézték az apostolok az ég felé: nem tört össze érző szívük úgy, mint a kínszenvedés alkalmából, de mégis megrázta lelküket a teljes elszakadás az Úrtól. Kínszenvedése alatt az Úr Jézus mégis csak jelen volt: de most eltűnt szemük elől, s úgy érezték, teljesen elveszett számukra.

Ebben a lelki homályban készültek elő a pünködsi kegyelemáradatra.

A SZENTLÉLEK LESZÁLL AZ APOSTOLOKRA.

Mindnyájan egyakarattal **kitartottak az imádságban** az asszonyokkal és Máriával, Jézus anyjával.

(Ap. Csel. I. 14.)

Az Apostolok Cselekedeteiben olvassuk: (2, 1—4.) „Midőn érkezett a pünkösd (a zsidó pünködsi ünnep, ötven nappal húsvét után), az apostolok mindnyájan egyakarattal ugyanazon a helyen valának. És lőn hirtelen az égből, mint egy sebesen jövő szélnek zúgása és betölté az egész házat, ahol ülnek vala. És eloszlott nyelvek jelenének meg nekik, mint a tüzláng, mely leszálla mindenikre közülük. És betelének mindnyájan Szentlélekkel és kezdének szólani különböző nyelveken, amint a Szentlélek ad vala szólniok.”

A sebes szélnek zúgása a Szentlélek titokzatos és nagyhatalmú működésének jele volt,

Az apostolok mindegyikére ugyanakkor reá szálló tüzes nyelvek azt jelezték, ami lelkükben végbement.

Nem ritka dolog, hogy valami szembetűnő érzéki tünet előzzön meg valamely nagy kegyelmet: mintegy isteni ébresztő szózat gyanánt.

Itt nagyon világos a jelképesség. A tűz tisztít, világít, melegít: a Szentlélek is mélyen megtisztította, felvilágosította és lángragyújtotta az apostolok lelkét. Ez az a mély szellemi tisztulás, amelyről Keresztes szent János és Szent Tamás (a Szentlélek adományairól szóló tanításában) szól. Szent Péter megmagyarázza, hogy most teljesedett be Joel próféta jóvendőlése (2, 28., Ap. Csel. 2, 17.): „ama napokban kiárasztom lelkemet szolgálaimra és szolgálóimra és profétálni fognak, — és leszen, hogy mindaz, aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözülni.”

Ott lakott már a Szentlélek az apostolok lelkében, de e látható küldetés által (S. Th. I. q. 43, a. 6 ad 1.) azért jött el, hogy növelje bennük a kegyelemnek, az erényeknek és ajándékoknak kincsét. Megvilágosította és megerősítette őket, hogy életük veszedelme árán is bizonyosságot tehessenek az Üdvözítőről a földkerekség határáig. Jelül szolgálnak a tüzes nyelvek, jelélül annak, hogy a Szentlélek az apostolok lelkében élő szeretetlángot gyújt.

Akkor beteljesült Urunk szava (Ján. 14, 26.): „A Szentlélek, kit Atyám nektek el fog küldeni, majd megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.” Az apostolok ekkor „nyelveken kezdtek

szólani, s hirdették a z Ú r n a g y t e t t e i t — m a g n a l i a D e j" — s az idegenek, „pártusok, médusok, elamiták és akik lakják Mezopotámiát... Kappadociát, Pontust, Ázsiát, ... Egyiptomot, rómaiak, krétaiak és arabok, kik Jeruzsálemben voltak, álmélkodának, mert kiki saját nyelvén hallotta őket szólani." (Ap. Csel. 2, 8—12.) Jelélül annak, hogy most már előtű az idő, hirdetni kellett az evangéliumot minden nép hallatára, az Úr Jézus parancsa szerint: „Elmenvén, tanítsatok minden nemzeteket." (Mt. 28, 19.)

A SZENTLÉLEK HATÁSA ALATT.

A Szentlélek megvilágosította és megerősítette az apostolokat. Szentelő befolyása átalakította az első keresztényeket. Az ifjú Egyházban felbuzgott a hit.

A Szentlélek megértette az apostolokkal a Megváltó vérének értékét, a Megváltás titkát. Ezt az ószövetség meghirdette, az újszövetség megvalósította. Az apostolok e hittitok mélységes szemléletéből hirdették azt a megváltásra váró embereknek. „Az igehirdetésnek a szemlélődés bőségéből kell kicsordulnia" — mondja Szent Tamás. (II. II. q. 118, a. 6.) Ez látszik meg Szent Péter első nagy beszédein s Szent Istvánnak vértanúsága előtt elhangzott szózatán. „Hatalmas lánggal lobog a te igéd, szereti azt a te szolgád" — énekli a Zsoltáros az ilyen igehirdetésről. (118, 140.)

Az apostolok és tanítványok értetlenségükben még a mennybemenetel napján is megkérdézték az isteni

Mestert: „Uram, eljött-e az idő, hogy visszaállítod Izrael országát?” (Ap. Csel. 1, 6.) Jézus így felelt: „Nem a ti dolgotok tudni az időket és alkalmakat, melyeket az Atya önhatalmában rendelt el. Hanem venni fogjátok a magasból rátok áradó Szentlélek erejét, és bizonyosságot tesztek felőlem Jeruzsálemben, egész Judeában és Szamariában és mind a föld végeig.”

És íme! Péter, aki a kínszenvedés idején remegett egy asszony előtt; aki oly késedelmes volt elhinni az Udvözítő feltámadását, ugyanez a Péter szól most a zsidókhoz, Istentől nyert tekintéllyel és biztonsággal: „A názareti Jézus, az erők és csodák és jelek által Istentől igazolt férfiú... Istennek elvégzett tanácsa és előretudása szerint kezetekbe adatott, s ti őt keresztre feszítvén, a gonoszok keze által megöltétek. Kit Isten feltámasztott (amint Dávid megjövendölte)... Ezt a Jézust feltámasztotta az Isten, aminek mi mindnyájan tanúi vagyunk. Felmagasztaltatván pedig az Atyának jobbjá által, kiárasztotta íme a Szentlelket, amint látjátok és halljátok... Teljes bizonyossággal tudja meg tehát Izrael egész háza, hogy Úrrá is, Krisztussá (Felkenté) is tette Isten ezt a Jézust, akit ti megfeszítettetek.” (Ap. Csel. 2, 22—36.) Péter látja már a megváltói Megtestesülés titkának teljességét: Jézus Krisztus önkéntes áldozat volt, érdeme, kiontott vére végtelen értékű.

A Szentírás így folytatja: „Mikor ezt hallották, meg-

illetődtek szívükben, és mondák Péternek és az apostoloknak: „Mit cselekedjünk, atyánkfiái?” S Péter felelte: „Tartsatok bűnbánatot és keresztelkedjék meg mindenitek Jézus Krisztus nevében a bűnök bocsánatára és elnyeritek a Szentlélek ajándékát.” Így is történt, aznap körülbelül háromezren tértek meg s veték fel a keresztséget.

Nem sok nappal utóbb, miután egy született sántát Jézus nevében meggyógyított, Péter így szólt a templomban: „Az Élet Szerzőjét megöltétek, kit az Isten feltámasztott halottaiból, aminek mi mindnyájan tanúi vagyunk... Ez a Jézus, akit ti megfeszítettétek... a kő, amelyet ti, építők félrevetettétek, de szeglet fejjévé lett. És nincs másban senkiben üdvösség, mert nem is adatott más név az ég alatt az embereknek, amelyben nekünk üdvözlünk kellene.” (Ap. Csel. 3, 14. — 4, 11—12.) A pünkösti kegyelmek között nem a nyelvek adománya és más hasonló csodás tények a legfontosabbak. Legfontosabb az a lelki megvilágosodás, amely feltárja az apostolok előtt a megváltói Megtestesülés és az Úr kínszenvedése titkának mélységeit. Ezt a titkot nem tudta Péter elviselni, mikor az Úr Jézus először tett említést jövőendő keresztyéről. Simon Péter akkor így szólott: „Távol legyen tőled, Uram, ez nem fog veled megtörténni!” S az Úr Jézus akkor így felelt: „Te nem érted az Isten dolgait, neked csak emberi gondolataid vannak.” (Mt. 16, 22—23.) Most Péter már érti Isten dolgait, a megváltói Megtestesülés egész isteni terve

előtte áll, szemlélődésének tárgya lett. S nemcsak ő az, aki így megvilágosult, az összes apostolok éppen úgy bizonyosságot tesznek róla, a tanítványok is, s különösen az első vértanú, Szent István diákonus. Hiszen ez utóbbi megköveztetése előtt rámutat, mi mindent tett Isten a választott népért Mózes idejétől az Udvözítőig, rámutat az Udvösség isteni tervére. (Ap. Csel. 7, 1—53.)

* * *

Pünkösöd napján az apostolok nemcsak világosságot, hanem erőt is nyertek. „Venni fogjátok erejét a reátok áradó Szentléleknek” (Ap. Csel. 1, 8.) — ígérte nekik az Úr. Pünkösöd előtt még félénkek voltak, de most már bátrak. S bátrak maradnak a vértanúságig. Pétert és Jánost elfogják, a főtanács elé állítják, ők pedig fennhangon hirdetik, hogy „nincs másban üdvösség”, mint Jézus Krisztusban. (Ap. Csel. 4, 12.) Másszor is elfogják, megvesszőzik, „s ők örvendezve mentek el a gyülekezet elől, mert méltókká lettek Jézus nevéért gyálázatot szenvedni. Egy napon sem szüntek meg a templomban s házankint tanítani és hirdetni, hogy Jézus a Megváltó.” (Ap. Csel. 5, 41.) Vérük ontásával tettek tanúbizonyosságot. Honnét ez az erő? A Szentlélektől, aki a charitas égő szeretetlángját gyújtotta szívükben.

Ez volt a harmadik megtérésük, lelkük teljes átalakulása. Első megtérésük a Mester szavain csüngő tanítványokká tette őket. A második, Urunk kínszenvedésének vége felé, megsejtette velük a Kereszt termékenységét, különösen a Feltámadás világában, végül a har-

madik e titok mély átélését adta nekik. Most már ebből élnek — a vértanúságig.

* * *

Az apostolok átalakulása megnyilvánul a lelkekre tett hatásukban is. Hatalmas lendületbe tudták hozni az első keresztények buzgóságát. Az Apostolok Cselekedeteiből láthatjuk, hogy (2, 42—47, — 4, 32—37, — 5, 1—11.) az ifjú Egyház életén csodálatos szentség ömlött el. „A hívek sokaságának szíve-lelke egy volt.” (4, 32.) Mindenük közös volt, eladták javaikat, árát az apostolokhoz vitték, akik mindenkinek osztottak belőle szükségleteik szerint. Mindennap összegyűltek imádkozni, az apostolok prédikációját hallgatni s szentmisét ünnepelni. Gyakran lehetett őket közös imádságba merülten látni, s feltűnt a köztük uralkodó szeretet. Hiszen Urunk mondotta, „erről fogják megismerni, hogy tanítványaim vagytok.”

Bossuet így írja le az első keresztények buzgóságát (II. beszéd pünkösd napjára): „a veszedelmekkel szemben szilárdak, testvéreikkel gyöngédék. Mindenható Lélek vezeti őket, tudja a látszólagos ellentétek kiegyenlítésének titkát. Érző szívet ad nekik, szeretettől lágy szívet — mégis keménységet, mint a vas, hogy helytállóan minden fenyegetéssel szemben. Megszilárdítja s meg is olvasztja. Állhatatosságban: mint a gyémánt, szilárdak. Testvéri szeretetben: emberi test és vér. Így hat rájuk az égi láng... Isten Fiának apostolai azelőtt vetekedtek az elsőségben; de mióta a Szentlélek egy szív-vé-lelekké tette őket,

többet nem irigykednek, nem viszálykodnak. Ha Péter szól, mintha ők szóltak volna; ha árnyéka beteget gyógyít, mind az egész Egyház lelkenézve dicsőíti az Urat." — Úgy kell egymást tekintenünk, mint egy titokzatos test tagjait. Közös fejünk Krisztus. Nem szabad irigykednünk, gáncsokodnunk egymásra, hanem szent örömben kell gyönyörködnünk felebarátunk jótulajdon-ságaiban. Hiszen ezek nekünk is hasznunkra válnak, ahogy a kéznek hasznára válik, ha a szem lát és a fül hall.

Igy alakította át a Szentlélek az apostolokat és a tanítványokat.

Csak a kezdet-kezdetére küldetett a Szentlélek ajándékaival?

Bizonyára nem. Nemzedéktől-nemzedékig velünk van. Megtörhetetlenné teszi az Egyházat. Segítsége nyilvánvaló a kezdeti háromszázados üldözés alatt, majd pedig az eretnekségekkel szemben.

S ezért minden keresztény közösségnek példát kell vennie az Egyház kezdeteitől. Miben?

Hogy egy szív s egy lélek legyünk. Kerüljük mindazt, ami elválaszt, s minden nehézség ellenére csüggedetlenül küzdünk Isten országaért már ezen a világon. Higgyünk határozottan és gyakorlati módon az Egyházban. Az Egyház mindig szent és mindig táplál szenteket.

Továbbá tűrjük az első keresztények példájára türelemmel és szeretettel a szenvedéseket, amelyeket Isten ránk mér. Higgyünk teljes szívünkkel a Szentlélekben, mert szünet nélkül ő élteti Egyházát. És higgyünk a szentek közösségében.

Emberi gyöngeségek is keverednek az Egyház egyes tagjainak tevékenységébe. De mégis nagyon szépnek látnók az Egyház arculatát: ha azokban az odaadó lelkekben nézzük, akik leginkább élük az Egyház életét.

Joggal fájlalunk bizonyos szennyfoltokat. De ne fedjük: lehet sár a magas hegyek tövében, csúcsukon mégis tiszta hó ragyog, üde a levegő s csodálatos kilátás emeli a lelket Isten felé.

A KERESZTÉNY TÖKÉLETESÉG LELKI TISZTULÁST KIVÁN.

Cor mundum crea in me Deus.
„Tiszta szívet teremts belém, Uram.”
(Zsolt. 50, 12.)

A püNKÖSDI átalakulás volt, amint láttuk, az apostolok harmadik megtérése. Minden keresztény lélek életében ilyesminek kell végbemennie. Akkor lép át a haladók csoportjából a tökéletesekébe. A szellem gyökerezés tisztulására van itt szükség, mondja Keresztes szent János. Amint szükség volt az érzéki rész tisztulására, hogy a kezdők szakából a haladókéba, a megvilágosodás útjára lépjen a lélek. Hit, remény, szeretet, bánat kell az első megtéréshez, amelyben elfordulunk e világtól s Isten útjaira lépünk. Így van a két következő megtérésben is: csak hogy itt már mélyebb hit, remény, szeretet, bánat szükséges. Urunk ugyanott vonja a barázdát: de sokkal mélyebbre.

Mi szükségük van a haladóknak e harmadik megtérésre? Hogyan tisztítja meg Urunk ilyenkor a lelket? Milyen gyümölcsöket hoz a harmadik megtérés?

A SZELLEMI RÉSZ TISZTULÁSA SZÜKSÉGES.

Az Isten útján haladóknak is sok tökéletlenségük marad meg. Nagyjából már megtisztultak az érzékiségtől, a lustaságtól, irigységtől, türelmetlenségtől. De a lélekben még ott maradtak a régi ember szennyeződései. Mint valami rozsdá, amelyet csak intenzív tűz oszlathat szét. Olyan tűz, amilyen az apostolokra szállott pünkösdkor. (Keresztes szent János: A lélek sötét éjtszakája, 2, 6.)

Ez a rozsdá a lélek legnemesebb képességeibe, a z értelembe és akaratba is befészke li magát. Ez a ragaszkodás az énhez, mely megakadályozza a lélek igazi, mély ragaszkodását Istenhez. Ezért azután elszórakozunk imádság közben, érzéketlenek, értetlenek vagyunk Isten dolgaival szemben, s szeretetünknek nincs kiható ereje, lelkünk külsőségessé válik, erősen hatnak rá rokon- és ellenszenvek. Nem ritka az ingerlékenység és szeretetlenség. Sok eléggé előrehaladott lélek túlságosan ragaszkodik egy éni nézeteihez a lelkiéletet illetőleg. Isten külön sugallatának képzel sok mindent, ami csak képzeletének játéka vagy a gonoszlelek cselvetése. Fennhéjázó, gögös, hiú lesz, eltér az igaz útról s mást is tévútra visz.

Keresztes szent János szinte nem győz eleget szólani e tárgyról. (Sötét éjtszaka, 2, 2.) Pedig ő tisztán csak a

szigorúan vett benső életben mutatkozó hibákról beszél. Hát még, ha szóba kerülnének a testvéri szeretet ellen elkövetett hibák, az igazságtalanságok felsőbbbséggel, társakkal, alárendeltekkel szemben? Mulasztások állapotbeli kötelességeink terén, jóra való restség?...

A lelkiélet terén fellépő göggel párosulhat a szellemi gög, az irígység, a nagyravágyás. A hét főbűn szellemi síkra áthangolva jelentkezik, s itt is nagy károkat okoz.

Ezért van szükség a „nagymosásra”, a lélek szenvedő tisztulására. Új megtérésre, amely a tökéletességre visz.

Keresztes szent János így ír erről: „Még az érzéki rész éjtszakája után is igen alacsony a haladóknak Istennel való érintkezése és lelkiségük színvonala. Szellemük aranya még nem tisztult meg a tégelyben. Gyermekes módon gondolkodnak és beszélnek Istentől, s így is éreznek vele szemben. Mert még nem jutottak el a tökéletességre, vagyis az Istennel való egyesülés fokára. Ez egyesülés által lesznek felnőttek: ekkor már nagy tettekre képes a lélek, mert cselekvésének módja már nem emberi, hanem isteni.” (A szellemi rész éjtszakája, 3.) A harmadik megtérés előtt még azt mondhatjuk Izaiás prófétával, hogy az ily lelkek igazságossága olyan, mint egy szennyes rongy. (54, 6.) Szükség van még egy utolsó tisztulásra.

ÁTALAKULÁS ÉS TISZTULÁS A HARMADIK MEGTÉRÉSBEN.

Először úgy látszik, mintha Isten nem akarná gazdaggá tenni a lelket. Inkább megfosztja mindenétől. Értelmét sötétségbe, akaratát szárazságba, sokszor keserűségbe és szorongásba meríti, hogy minden lelki és intellektuális gögből kigyógyítsa s megmutassa neki egész nyomorúságát. A léleknek ilyenkor a „tisztá hit szerint kell haladnia, minden szellemi világosságtól megfosztva, mert ez a tiszta hit sötét éjtszaka gyanánt borul összes szellemi képességeire.” (I. m. 2, 4.) A hit ugyanis merőben más minden emberi bizonyossághoz képest. Bár az ész mellette szól, a hit mégsem az eszeskedésen alapul. Szent Tamás gyakran mondja: *fides est de non visis*, azt hisszük, amit nem tudunk. Nem lehet ugyanazt ugyanabból a szempontból egyszerre hinni is, tudni is; más az, amit hiszünk és más, amit tudunk. (II. II. q. 1, a. 5.) Most tehát a hit mélységébe kell merülni, vagy magasságába emelkedni. Mint mikor az apostolokat az Úr Jézus mennybemenetelével megfosztotta szent színélátásától; amint megmondotta nekik: „Hasznosabb nektek, hogy én elmenjek, mert ha el nem megyek, a Vigasztaló nem jön hozzátok, ha pedig elmegyek, elküldöm őt hozzátok.” (Jn. 16, 7.) Szent Tamás így magyarázza e szavakat: az apostolok még nagyon is emberi módon ragaszkodtak Krisztus emberségéhez, s nem eléggé lelki módon is-

tenségéhez. Így pedig nem fogadhatták be a Szentlelket abban a mértékben, ahogy szükséges volt, hogy majd helytállhassanak az üldözések között, mikor az Úr Jézus többet nem erősíti őket érzékelhető jelenlétével.

Ebben a tisztulásban is úgy látszik tehát, mintha az Úr a lelket mindenétől meg akarná fosztani, sötétségben és szárazságban hagyni. „Hűség és bizalom” — legyen ilyenkor a lélek jelszava. Itt is igaz marad az Úr Jézus szava: „Aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem az élet világossága lesz őbenne.” (Jn. 8, 12.) Az értelem ajándéka tisztító világosságában fürösztli a lelket, s az kezdi felfogni Isten mélységeit. (I Kor. 2, 10.)

Az alázatosság s a három istenies erény (hit, remény, szeretet) itt megtisztul minden salaktól. A lélek még nem látja Isten végtelen tisztaságát és nagyságát, amely minden fogalmunkat meghaladja: de már sejteni kezdi. Megsejti Jézus szentséges lelkének természetfeletti gazdagságát, a kegyelem teljességét, melyben a bölcseségnek és tudománynak minden kincsei megvannak. (Kol. 2, 3.) Olyanféleképpen, mint az apostolok pünkösdkor, megsejti a megváltói testbeöltözés hittitkának mélységeit, a kereszten meghalt Krisztus érdemeinek végtelen értékét, úgy, amint ezekről tanúskodik Szent Péter első beszédeiben s Szent István vértanúsága előtt. Átélt ismeret ez, szinte megtapogatása a természetfeletti világnak, tapasztalati érzék, új látásmód a keresztény élet mélységeivel szemben. S ugyanakkor a lélek sokkal jobban átérzi sa-

ját nyomorúságát. Mi volt Keresztes szent Jánosnak, s az ars-i szent plébánosnak legfőbb lelki szenvedése? Az, hogy a papi eszményt oly messze maguk fölött látták tündökölni. S mindig jobban átérezték a hozzájuk forduló, imádságukat, segítségüket kérő lelkek borzasztó inségét.

Ez a harmadik megtérés vagy tisztulás, a Szentlélek műve, az értelem ajándékának világossága által. Mint a villám fénye az éjtszakába, oly világosságot vet a Szentlélek a tisztulásra választott igaz lélek redőibe. Hiszen a megigazult gyakran imádkozta: „Adj világosságot szememnek, hogy halálos álomba ne merüljek!” (Zsolt. 12, 5.) Istenem, világosítsd meg sötétségemet! (17, 29.) „Tiszta szívet teremts bennem, Uram, és lelket újra szálegyeneset! Ne vess el engem te színed elől, és ne vond meg tőlem Szentlelkedet. Add vissza nekem az üdv örömét, és lelkeddel erősíts engemet. S a bűnöst újtájdra tanítom, és megtérnek az istentelenek. Dicsérni fogja szám szentségedet...” (50.)

Az Úr Jézus szavait ismétli a megtisztult lélek, hogy most már őbenne valósuljanak meg: „Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra, és mit akarok mást, mint hogy égjen?” (Lk. 12, 49.)

Keresztes szent János szavaival (u. o. 5.) élve: „Ezzel a sötét éjtszakával Isten valami sajátos hatást tesz a lélekre, s megtisztítja azt szokásos gyarlóságaitól és tudatlanságától. A szemlélődők ezt beárasztott szemlélődésnek nevezik. Ebben Isten a lelket titokzatos módon oktatja a tökéletes szeretetre. A lélek pedig nem szól

közbe, sőt nem is érti, miben áll ez a beléárasztott szemlélődés."

Ez a nagy tisztulás, átalakulás többféle alakban jelentkezhetik. Másképp a kizárólagos szemlélődő életben, mondjuk, Szent Brunónál — másképp az apostolkodásnak és az irgalmas szeretetnek szentelt lélekben, például Szent Vincénél. De alapjában ugyanegy az, ami történik: az alázatosság és a hit, remény, szeretet, megtisztul minden emberi salaktól. Valódi, természetfeletti indítóokuk mindinkább háttérbe szorít minden másodlagos indítékot. Az alázatosság felfelé halad Szent Anzelm lépcsőjén: „1. Tudni, hogy megvetést érdemlünk. 2. E tudatot elviselni. 3. Bevallani, hogy ez így van. 4. Azt akarni, hogy felebarátunk is így vélekedjék. 5. Nyugodtan tűrni, hogy ezt rólunk ki is mondják. 6. Belenyugodni, hogy e szerint is bánjanak velünk. 7. Szeretni, hogy így bánjanak velünk." Ilyen volt Szent Domonkos alázatossága. Ő szívesen járt az eretnek languedoc-i vidéken, ahol kigúnyolták és bántalmazták. Szent örömet érzett, hogy ezáltal jobban hasonlíthat az értünk megalázott Üdvözítőhöz.

Akkor a három istenies erény valóságos alapja is mindinkább kitűnik. A hité: a kinyilatkoztatást adó Isten föltétlen igazolta. A reményé: a segítségre örökké kész Irgalom. A szereteté: az önmagáért szeretetreméltó Legfőbb Jó. Ez a három motívum úgy jelenik meg éjtszakába borult lelkiéletünk látóhatárán, mint három elsőrendű csillag, amely biztosan vezet utunk célja felé.

Az apostolok az első pünkösdkor nyerték el a harmadik megtérés gyümölcset: a világosságot és erőt. Átalakultak, s átalakították igehirdetésükkel az első keresztényeket.

A harmadik megtérés gyümölcse az igaz, mély alázaton kívül: élő, átható hit, amely már szinte élvezzi a túlvilág titkait, s az örökélet előízét.

Továbbá határozott, bízó remény az örökké segíteni kész isteni irgalomban. Szent Pál szavával „remény ellen is remélni kell” itt. (Azaz a látszólag kétségbeejtő helyzetben is.)

Azonban a harmadik megtérés legértékesebb gyümölcse Istennek tiszta, erős, hatalmas szeretete. Szeretet, melyet meg nem tántorít ellentmondás és üldözés. Szeretet, mint az apostoloké, akik örvendeztek, hogy szenvedhetnek Urunkért. E szeretet a tökéletesség égő szomjával jár. Azoké ez, akik „éhezik és szomjúhozzák az Isten igazságát.” Az erősség adománya kíséri, vele legyőz minden akadályt. Tökéletesen megvalósítja a főparancsolatot: „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, egész lelkedből és minden erődből.”

Most már mindenestül Istené a lélek. Felsőbb része szinte állandóan a szellem nemesebb életét éli, Istennek lélekben és igazságban imádója. A hit félhomályában az örökélet előjátéka indul. Megvalósul Urunk szava: „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék, és élő vizek forrásai buzognak fel benne.” Ez az örökéletre szökellő víz, amelyet az Úr Jézus a szamariai asszonynak hirdetett: „Ha tud-

nád az Isten ajándékát... te kértél volna engem, és én élő vizet adtam volna neked... A víz, melyet én adok, élő vizek forrása lesz számodra az örökéletre."

FELAJÁNLÓ IMÁDSÁG A SZENTLÉLEKHEZ.

Szentlélek, világosság és szeretet Lelke, neked szentlelem értelmemet, szívemet, akaratomat és egész valóm most és mindörökké.

Legyen értelmem mindig fogékony sugallataiddal s a katolikus Anyaszentegyház tanításával szemben, hiszen te vagy annak csálhatatlan Vezére. Szívemben lobogjon állandóan Isten és a felebarát szeretetének tüze; akaratom alkalmazkodjék mindig az isteni akarat-hoz. Legyen egész életem hűséges követése a mi Urunk és Megváltónk, Jézus Krisztus életének és erényeinek. Neki legyen tisztelet és dicsőség mindörökké, egyetemben az Atyával és veled, ó Szentlélek Isten. Amen. (300 n. b. X. Pius.)

A felajánlás megújítására elegendő az első mondatot elmondani.

IV. FEJEZET.

A LELKIÉLET HÁROM SZAKÁNAK JELLEMZÉSE.

**Justum deduxit Dominus per vias
rectas.**

Isten egyenes utakon vezeti az
igazlelkűt.

(Bölcs. 10, 10.)

A lelkiélet három szakája megfelel a testi élet három szakának: gyermekkor, ifjúkor, felnőttkor. A lelkiéletben éppen úgy, mint a testi életben, válságos az átmenet a szakok között. Amint láttuk, az apostolok is ilyen válságokon mentek keresztül.

A lelkiélet három szakát a kezdők, haladók és tökéletesek szakának nevezzük. A következőkben Szent Tamás és Keresztes szent János elvei alapján röviden jellemezzük a fejlődési stádiumokat. Ki fog tűnni, hogy ezek szabályos növekedési állomásai. Megfelel ez a fejlődés a lélek természetének: hiszen a lélek tehetségei részben anyaghoz kötöttek, részben szelle-

miek — előbb azok tisztulnak meg, majd ezek. Megfelel az erények- és ajándékok-kísérte kegyelem természetének is. E kegyelem mindig magasabbra emeli fel a lelket alsóbbrendű és felsőbbrendű képességeivel egyetemben. Leggyökerében megtisztítja minden önzéstől és hiúságtól, hogy igazában, minden hazugság nélkül Istene legyen. Látni fogjuk, milyen logikai szükségszerűséggel kell ennek bekövetkeznie: az élet logikája ez, amelyet a végső cél ír elő: *Justum deduxit Dominus per vias rectas*: „Egyenes úton vezet az Úr az igazat.”

A KEZDŐK ÉLETSZAKA.

A bűn állapotából a kegyelem állapotába lépést nevezzük első megtérésnek. Szempontunkból most egyre megy, vajjon ez a keresztség pillanatában, vagy a keresztségi ártatlanság elvesztése esetén, a bűnbánat és feloldozás által történik-e meg. A megigazulást a felnőttnél a kegyelem hatása alatt a hit, remény, szeretet, töredelem aktusainak kell kísérniök. Az első megtérés, a kegyelem beáradásával és a bűnbocsánattal, mintája, előképe a jövődi tisztulásoknak is. Azokban is a hit, remény, szeretet és bánat indulatának lesz része. Az első megtérést is gyakran többé vagy kevésbé fájdalmas válság előzi meg. Mint a tékozló fiúnak, úgy a léleknek is meg kell válnia e világ szellemétől, hogy az Atyához térhessen. Hittétel (Denz. 176), hogy az első lépést az Úristen teszi mifelénk. Ő sugalmazza kezdeti jóindulatunkat, üdvösségünk e kiindulását. Mielőtt lelkünkbe rejtene isteni vetését, a se-

gító kegyelemmel s megpróbáltatásaival felszántja lelkünk termőföldjét. Barázdát von lelkünkbe. Később újra arra fog járni, s akkor már mélyebben fog szántani, hogy a még ott levő gatz mind kiirtsa. Úgy tesz Isten, mint a szőlőműves. Vissza-visszatér tőkéjéhez, s megszabadítja mindattól, ami akadályozhatná fejlődésében.

Ha a lélek nem vesztí el a kegyelmet, vagy legalább is megfelelő forró bűnbánattal kel fel botlásai után, akkor az első megtérés után a kezdők tisztulási útján fog haladni.

Mi a kezdők lelkülete? Állapotukat jellemzi, hányadán állanak a legértékesebb jónak: Isten és saját maguk ismeretének, és Isten szeretetének. Megtörténik, hogy e kezdők egész kiváló kegyelmeket nyernek Istentől, és egyesek, későbbi nagy szentek, talán már e szakon magasabb kegyelmi fokon állanak, mint más haladók — de ezek olyanok, mint a természeti életben a csodagyerekek, végül is csak gyerekek azért.

Az ilyenek tehát ismerni kezdik önmagukat. Látják nyomorukat, gyöngeségüket, meg akarnak javulni, éberén vizsgálják lelkiismeretüket.

Kezdi lassan megismerni Istent. Először csak az érzékelhető dolgok tükrében, a természet alkotásain keresztül vagy a példabeszédekben (tékozló fiú, elveszett juh, jó pásztor). Dionysius szóhasználatával élve, ez az egyenesvonalú emelkedés Isten felé. Mint mikor a pacsirta az ég felé emelkedik, „röptében is énekelve“.

A kezdők állapotának megfelelő Isten-szeretet: a bűntől, halálos bűntől és szándékos bocsánatos bűntől való rettegés, az érzékek és szenvedélyek fékezése, önmegtagadás a szemek, a test kívánságával s a gőggel szemben.

Ha ebben kitartanak, bizonyos érzelmi örömeket lelnek az imádságban, a szent dolgokkal való foglalkozásban. Az Úr meghódítja érzelmi világukat, mert egyelőre még ebben élnek leginkább. Érzelmüket elfordítja a veszedelmes tárgyaktól és önmagára vonja. A kezdő már teljes szívéből szereti az Urat, de még nem egész lelkéből és minden erejéből.

A lelki írók az ilyenkor adott örömeket a tejhez hasonlítják. Ez a hasonlat Szent Páltól származik, aki így ír korinthusi híveihez: eddig „nem szólhattam nektek, mint lelkiembereknek, hanem mint testieknek, mint kisdedeknek a Krisztusban. Tejet adtam innotok, nem kemény ételt, mert még el nem viselhették.” (I Kor. 3, 2.)

Mi történik azután ilyenkor? Legtöbb kezdő túlságosan bennfeledkezik ezekben az érzelmi örömekben, mintha ezek a lelkiéletnek nem eszközei, hanem célja volnának. Ez esetben az örömek akadállyá lehetnek. Bizonyos lelki nyaláncság lép fel, valami negédeség, az isteni dolgok kutatásában kíváncsiskodás, majd a gőg is belopakodik észrevétlenül, ha valaki apostoli buzgóság örve alatt szívesen dicsekszik el az ilyen adományokkal. Amint Keresztes szent János felhívja rá figyelmünket (Az érzéki rész éjtszakája, I—VII.), a hét főbűn ilyenkor újra felüti fejét. Most már nem legdurvább formájukban támadják meg a lelket, hanem a lelki

dolgok terén lépnek fel és akadályozzák az igazi jámborságot.

Ezért van szükség — a dolog természeténél fogva — arra a második megtérésre, amelyet Keresztészent János az érzéki rész tisztulásának nevez. E tisztulás vezeti be a kezdőket a haladók megvilágosodási útjára, amelyen Isten a beléárasztott szemlélődéssel táplálja a lelket. Hosszantartó lelki, érzelmi szárazságba esik a lélek. Isten elvonja tőle azokat az érzelmi vigasztalásokat, amelyekhez túlságosan ragaszkodott. Ha e szárazság ellenére is, a lélek nagyon vágyakozik Isten után, kívánja országának eljövetelét és retteg a büntől, meg lehetünk győződve, hogy isteni tisztító munka folyik benne. Különösen akkor, ha az Isten-áhitással együtt jár a második megtérésnek következő további jele: elmélkedő imádságában nehezebbé esik következtetnie és okoskodnia, jobb szeretné egyszerűen csak szeretettel szemlélni az Urat, szeretetében mintegy megpihenni. Ilyenkor a lélek magasabb életsíkba emelkedett: rálépett a megvilágosodás útjára.

Ha a lélek jól viseli el e tisztulást, érzelmi élete mindinkább aláveti magát szellemének. Kigyógyul lelki nyálánságából és öntetszelgő gögjéből. Belátja szűkölködését. Nem ritka, hogy ilyenkor más tisztító fájdalmak is fellépnek. Nehézségek a tanulmányok, a hivatali és állapotbeli kötelességek terén, vagy olyan személyekkel kapcsolatban, akikhez helytelenül ragaszkodunk, s akiket Urunk ilyenkor talán hirtelen és fájdalmasan elszakít tőlünk. Ilyenkor elég gyakran heves kísértések

lépnek fel a tisztaság és a türelem ellen. Isten megengedi ezeket, hogy visszahatásként megerősödjének és mély gyökeret verjenek bennünk ezek az erények, amelyek az érzelmi élet kormányzására vannak hivatva. Esetleg betegséggel is próbára tesz.

Ez a válság az Úr második szántása. A megigazulás, megtérés idején szántott barázdát most mélyebbre vonja. A bűn maradványait, hajszálgyökereit kiirtja.

Ez a válság éppoly kevésbé veszélytelen, mint a természet rendjében a kamaszkor. Vannak, akik e ponton hűtelenek lesznek hivatásukhoz. Mások nem úgy állják ki a próbát, hogy a haladók útjára, a megvilágosodás szakába léphessenek. Ezek bizonyos lanyhaságban maradnak. Nem kezdők többé, hanem megkészt, ellanyhult lelkek. Bizonyos értelemben róluk áll a Szentírás szava: „Nem ismerték meg az Úr látogatása idejét.” (Lk. 19, 44. — Jerem. 50, 31. — Zsolt. 94, 8. — Zsid. 3, 8. — 15, 4. 7.)

Ha az ilyenek szerzetesek, vagy papok, akkor nem törekszenek eléggé a tökéletesség felé. Maguk sem veszik észre, hogy másoknak is útjában állanak, másokat is megakadályoznak a haladásban. Ilyenkor a közös imádság nem lelkes, hanem anyagi, gépies lesz: nem támasz, hanem akadály a lelkek számára. A közös ima így sajnos a szemlélődés komoly akadálya lehet.

Akik azonban e válságot lelki haszonnal állják ki, azokban megkezdődik a hittitkoknak beléjük árasztott szemlélete, amelyet a tökéletesség heves vágya kísér. A tudomány a dománának hatása alatt

(S. Th. II. II. q. 9, a. 4.) a kezdő haladóvá lesz, a megvilágosodás szakába lép. Átlátja nyomorúságos voltát, a világi dolgok ürességét, a cím- és rangkórság nevetséges voltát. Mikor megtette a döntő lépést, új élet kezdődik, a gyermekből ifjú lett.

Az érzéki rész tisztulása nem mindenkinél egyformán nyilvánvaló, és nem mindig egyformán hatásos. Akikben gyengébb a nagylelkű szeretet, azokról Keresztes szent János így ír: „Az érzéki rész éjtszakája meg-megszakad náluk. Olykor nem tudnak okoskodva elmélkedni, máskor ismét könnyen megy. Isten nem választja el őket az érzéki megfontolások és okoskodások anyatejétől, legfeljebb olykor-olykor, s csak rövidebb-hosszabb időre adja meg nekik ezt a kegyelmet.” (I. m. 9.) Ezek tehát csak korlátozott mértékben kapják meg a megvilágosodás szakának kegyelmeit. Keresztes szent János megmagyarázza, miért. „Nem mintha Isten ez értékes kegyelmet csak kevés, magasabbrendű léleknek adná meg szívesen, hiszen ő óhajtja, hogy mindenki a tökéletességre jusson... De mikor könnyű próbáknak veti alá a lelket, s az gyöngének mutatkozik, menekül minden szenvedéstől, semmi fájdalmat sem akar elviselni... akkor Isten nem folytatja a tisztító munkát a lelken... Az ilyenek tökéletesek szeretnének lenni, de nem akarnak a megpróbáltatások nehéz útjára lépni, amely a tökéletességre vezet.” (Élő Szeretetláng, 2. versszak.)

Tehát az átmenet a magasabb életszakára a lélek öntadásától függ. A fejlődés másképp nem is volna kép-

zelhető. Nem egymásmellé gépiesen kapcsolt állapotokról van itt szó, hanem az élet szerves fejlődéséről.

A HALADÓK ÉLETSZAKA.

A haladók lelkiületét is az jellemzi, hogyan ismerik és szeretik Istent. Őn ismeretükkel Istennek mintegy tapasztalati ismerete párosul. Most már nemcsak a teremtmények és példabeszédek tükrében, hanem a hittitkok tükrében is. Ezekbe mindig jobban elmélyednek. A szentolvasó, a szemlélődésnek ez az iskolája napról-napra ezeket állítja szemük elé. Már nemcsak a csillagos ég, a tenger, a havasok világa éreztetik meg velük Isten nagyságát, már nem is csak a jó pásztor avagy a tékozló fiú példabeszédében, hanem a Megtestesülés és Megváltás hittitkainak sokkal fönségesebb tükrében is szemlélik Istent. Dionysius és nyomában Szent Tamás (II. II. q. 180, a. 6.) szóhasználatára szerint most rézsútos emelkedésben halad a lélek a Megtestesülés hittitkától Krisztus Urunk szent Gyermekségéhez, majd a Szenvedés, Feltámadás, Mennybemenetel és örök Dicsőség hittitkaihoz. E titkokban Isten jóságának felénk kiáradó fölséges, csodálatos sugárzását szemléli. A haladók ebben a többé vagy kevésbé gyakori szemlélődésben, hűségük és odaadásuk arányában az értelem adományát nyerik el, amellyel mindig mélyebben behatolnak a titkokba. Mindig jobban elmerülnek oly fönséges és egyszerű szépségükben, amely az alázatosak és a tisztaszívűek előtt tárul fel.

Az előbbi életszakban Urunk meghódította érzelmi világukat, most értelmüket veszi teljesen birtokába. Átszellemesíti és ugyanakkor egyszerűvé teszi őket, felemeli a nagyon is emberies tudomány túlságos fontoskodása és bonyodalmai fölé.

Krisztus Urunk életének titkai világítják meg a haladók útját. S ők most már nemcsak azzal szeretik Istent, hogy messze elkerülik a halálos és a szándékos bocsánatos bűnt, hanem Krisztus Urunkat érenyeiben is követik: alázatában, szelídségében, türelmében. Nemcsak a mindenkit kötelező parancsokat tartják meg, hanem az evangéliumi tanácsokat is, a szegénységet, szűziességet, engedelmességet. Legalább is e tanácsok szellemében élnek, s kerülik a tökéletlenségeket.

Mint az előbbi életszakban, úgy most is jutalmat nyer odaadásuk. Nem érzelmi vigasztalásokban, hanem más, nagyobb adományokban. Elárasztja őket Isten világossága, hogy őt szemlélhessék s érte apostolkodhassanak. Nagy szomjúságra gyúlnak Isten dicsőségéért és a lelkek üdvösségéért. És sokkal könnyebben tudnak imádkozni. Ekkor megérik, hogy a nyugalmi imában van részük. Isten vonzása akarataikat teljesen leköti. Ebben a szakban könnyen tudnak Isten ügyéért dolgozni, tanítani, lelkeket vezetni, szeretetműveket szervezni. Most már nemcsak teljes szívükből, hanem egész lelkükből, minden aktivitásukkal szeretik Istent. Igaz, hogy még nem minden erejükből, mert Isten még mindig nem vette teljesen birtokába szellemüket.

Ilyenkor mi következik be? Olyasmi, mint mikor a kezdők érzelmi örömeikben részesülnek — az embernek túlságos kedve telik abban, hogy ilyen könnyű számára az imádság, a cselekvés, a tanítás, a szónoklás. Az ember észre sem veszi, és már elbízta magát. Hajlandó elfelejteni, hogy mindez Isten ajándéka. A helyett, hogy Istent imádná lélekben és igazságban, kezd önmagában tetszelegni. Hiszen igaz, Istenért és a lelkekért dolgozik: de nem feledkezik el eléggé önmagáról. Öntudatlan hiúság és bizonyos szellemi akarnokság következtében külsőségesek leszünk Isten jelenlétében. Talán azt gondoljuk, sok gyümölcsöt hoz működésünk és nem is egészen így áll a helyzet. Elbizakodunk, fontoskodunk, talán túlbecsüljük képességeinket; elfelejtjük saját hibáinkat s nagyon is jól látjuk a másokét. Sokszor bizony csorba esik a tiszta szándékon, az igazi összeszedettségén, a teljes őszinteségen. Életünkben még bizonyos kettősség van: a lélek mélye még nem egészen Istené. Utólag azt állítjuk, az ő dicsőségére cselekedtünk, pedig talán más céljaink is voltak. A tisztán szemlélődő életet élő haladók ilyenforma hibáit jelzi Keresztes szent János (A szellemi rész éjtszakája, 2.), mikor azokról beszél, „akik sokat adnak képzelgéseikre, s azt gondolják, hogy azok Istennel és a szentekkel folytatott társalgások”, jöllehet, sokszor a gonosz szellem téveszti meg őket. Szent Alfonz azonban nem kisebb hibákra teszi figyelmessé az apostoli lelkületű embereket is. Ezek különösen az ellentmondás, a nagy véleménykülönbségek idején jelentkeznek. Ilyen nézeteltérések képesek komoly hivatások felborítására,

még ebben az életszakban is. Ilyenkor meglátszik, ha az ember nem eléggé törekedett Isten jelenlétében járni s hogy mikor azt vélte, Isten kedvében járt, nagyon is a maga kedvét kereste. Ezért van még szükség a harmadik tisztulásra, a szellemi tisztulás erős lúgára, amely legfelsőbbrendű képességeinket is velejükig áthatja.

E nélkül a harmadik megtérés nélkül nem juthatunk az egyesülés útjára, a lelki nagykorúságra.

Ezt az újabb válságot Keresztes szent János teljes élességében és mélységében rajzolja le. Úgy, amint az a nagy szemlélődőknél megy végbe. Ezek legtöbbször nemcsak a saját tisztulásukért szenvednek, hanem a lelkekért is, akikért felajánlották magukat. Ez a próba kissé eltérő formában jelentkezik a nagyszabású, magas tökéletességre jutott apostoli lelkeknél. Náluk gyakran nem annyira nyilvánvaló, inkább beolvad az apostoli munka nagy szenvedéseibe.

Mi ennek a válságnak a lényege?

Isten a lelket már nemcsak az érzelmi örömöktől fosztja meg, hanem a hittitkokba való belátásaitól, égő vágyaitól, attól a készségtől, amellyel tanítani, szónokolni tudott, amelyben bizonyos rejtett gőggel tetszelgett. Akkor többre tartotta magát másoknál, most nagy szárazságba esik, nemcsak az érzelmek tekintetében, hanem lelke mélyén is, alig tud imádkozni. Újabb erős kísértései támadnak, most már nem éppen a tisztasággal és a türelemmel, hanem a lélek legnemesebb erényeivel szemben. Támadásnak van kitéve hite, reménye, emberszeretete, sőt Isten iránt való szeretete is. Miért oly kegyetlen

Isten, hogy ily kemény próbának veti őt alá? Ez a kérdés gyötri. A misztikus halál állapotába jut, amelyről Szent Pál így beszél: „rég emberünk keresztre feszített Krisztus Jézussal, hogy a bűn teste elpusztuljon”. (Róm. 6.) „Le kell vetnetek az előbbi élet szerint való embert, ki romlandó a vétkező kívánságok szerint. Újulatok meg lelketekben és elmétekben, és öltözzetek új emberré, ki Isten szerint teremtetett igazságban és valóságos szentségben.” (Ef. 4, 22.)

Ez ismét a legnagyobb mértékben észszerű dolog s a természetfeletti fejlődés logikája hozza magával. Keresztes szent János tanít rá, hogy a tisztulás legnagyobb szenvedései közepette a lélek néha úgy érzi, hogy erős szeretet sebzi meg. Mikor a fájdalommal telt lélek az isteni szeretet fájdalmas sebére érzi, szellemében valami tűz lobban lánggra. Az isteni szeretet tüze előbb kiszárítja, elszenesíti a fát, majd áthatol rajta, átjárja, s önmagába hasonítja. (Épp ez a különbség az isteni szeretet okozta szenvedések és a neuraszténia között. Persze ez utóbbi is alkalmas lehet arra, hogy Istenre való ráhagyatkozással viseljük el s így lelki javunkra szolgáljon. Hasonlóképpen a fegyelmezetlen érzelmek okozta szenvedések sem közvetlenül tisztító hatásúak, de mindenesetre ezeket is üdvös megalázásként foghatjuk fel és bennük bűneink következményét s egyúttal jóvátételét láthatjuk.)

Ennek a szakasznak a megpróbáltatásait Isten azért engedi meg, hogy a haladókat mélyebb hitre, állhatatosabb reményre és tisztább szeretetre vezesse. Kell, hogy a lélek egész valójában Istené legyen. Így kell értenünk a Szentírás szavait: „Az Úr próbára veti az

igazakat, mint az aranyat a kohóban, és úgy veszi őket birtokába, mint egészen eléggő áldozatot." (Bölcs. 3, 6.) „Az Úrhoz kiált az igaz és ő meghallja szavát, megszabadítja minden gyötrelemből. Nincs távol a megtört szívűektől. Sok gyötrelem les az igazakra, de megszabadítja őket az Úr." (Zsolt. 30, 18—23.)

Mint az előbbi, úgy ez a válság sem veszélytelen: nagylelkűséget követel, éberséget, gyakran hősies hitet, minden remény ellenére is reményt, teljes önátadást Isten kezébe. Az Úr harmadszor is végigszánt a lelken, most már sokkal mélyebben, oly mélyen, hogy a lélek szinte felforgatott állapotba kerül, amiről a próféták is beszélnek, különösen Jeremiás, siralmaiban.

Aki átment ezen a válságon, most már nemcsak teljes szívéből és egész lelkéből, hanem minden erejéből is szereti Istent, imádóvá válik szellemben és igazságban s biztosan megáll már a lelkiség háborítatlan magaslatain.

A TOKÉLETESEK ÉLETSZAKA.

Mi a tökéletesek lelkiállapota e tisztulás, e harmadik megtérés után? Ügyszólván állandó tapasztalásból fogják Istent ismerni, majdnem mindig rá fognak gondolni. Nemcsak az imádság, elmélkedés, officium idején, hanem a külvilággal való foglalkozás közben is állandóan Isten jelenlétében fogják érezni magukat. Kezdetben a még önző ember mindig önmagára gondol és öntudatlanul is mindent önmagára vonatkoztat. A tökéletes ember pedig állandóan Istenre

gondol, mintegy ösztönszerűen mindent az ő dicsőségére és a lelkek javára vonatkoztat. Mert most már nemcsak az érzéki tárgyak, a példabeszédek, vagy akár a hittitkok tükrében szemléli Istent, — ami nem tarthatna egész napon át — hanem a hit félhomályában már magát az isteni jószágot szemléli. Olyanféleképpen, ahogy mi nappal mindent a minket körülvevő és felülről megvilágosító napsugárban látunk, még ha nem is egyenesen süt ránk a nap. Dionysius és Szent Tamás szóhasználatával ezt a szemlélődést már sem egyenesen emelkedőnek, sem rézsútosnak nem nevezzük, hanem lebegőnek, körbenúszónak. Ezt a képet a sas röptéről vesszük. Amint magasra emelkedik s azután huzamosan lebeg, köröket ír le, s szinte mozdulat nélkül úszik a látóhatár fölött.

Ez a nagyon leegyszerűsített szemlélődés kiküszöböli a természeties fontoskodás, az öntudatlan akaratosság és hiúság, az elszórakozás tökéletlenségeit.

A tökéletesek már önmagukat sem csak önmaguk által és önmagukban ismerik meg, hanem Istenben, aki számukra a kezdet és vég. Lelkiismeretvizsgálásuk alapja az, amit Isten az élet könyvében (az ő teremői elgondolásában) számukra kitűzött. Sohasem felejtik el a végtelen különbséget, amely őket a Teremtőtől elválasztja; ezért alázatosak. Istennek ez a szinte tapasztalati szemlélete a bölcsesség adományától jó. Ezért úgyszólván szakadatlan: nem zavarja meg a szellemi munka, az emberekkel való érintkezés, a külső foglalkozások. Az Isten-ismeret alsóbb fokain (a példabeszédekből, a hittitkokból) ez még nincs így.

Az önző mindig önmagára gondol és minden csak e megtévedt önszeretete malmára hajtja a vizet. A tökéletes pedig állandóan Istenre gondol, állandóan őt szereti. Nemcsak azért, hogy kerülje a bűnt, vagy követi Krisztus Urunk példáját, hanem „hozzátapad, benne gyönyörködik, szeretne elválni s Krisztussal lenni. (S. Th. II. II. q. 24, a. 9.) A legeslegtisztábban szereti Istent s a lelkeket őérette, apostoli buzgósága tüzezebb, mint valaha: de alázatos, türelmes és szelíd. Most már nemcsak teljes szívéből, egész lelkéből szereti Istent, hanem minden erejéből, lelke legmélyéből is. Nemcsak nagynéha emelkedik fel önmaga fölé, hanem állandóan, állapotszerűen van így; átszellemült, természetfölöttivé idomult, imádóvá lett lélekben és igazságban. Az ilyen lélek a legfájdalmasabb, legváratlanabb helyzetben is megőrzi lelki békéjét, sőt másokat is meg tud nyugtatni. Azért mondja Szent Ágoston, hogy a békességesek boldogsága a bölcsesség adományának felel meg. Mert ez és vele a charitas, a természetfeletti szeretet uralkodik ezekben a lelkekben. E téren Krisztus Urunk szentséges lelke után a Boldogságos Szűz Mária a mi legtökéletesebb példaképünk.

* * *

Ezekben látjuk a lelkiélet három életszakát megkülönböztető jellemvonásokat. Így fogták ezt fel Szent Tamás, Sienai szent Katalin, Tauler, Keresztes szent János. Valamely többé vagy kevésbé nyilvánvaló tisztulás szükségessége magyarázza meg az életszakok között fellépő válságokat. Ezek az életszakok nem mester-

séges elskatulyázások, hanem az élet fejlődésének szükséges fokozatai.

E fejlődési menet szükségességét csak az nem látja be, aki nem veszi észre a jóakarató kezdőknél, sőt még a haladóknál is fellépő hibákat; vagy aki elfelejti, hogy e szükséges tisztulásokat nem mindenki viseli el egyformán: innen azután a megvilágosodás vagy az egyesülés kisebb és nagyobb foka.

Ha nem ismerjük eléggé e tisztulások szükségességét, nem lesz helyes fogalmunk arról, milyennek kell lennie a haladók és a tökéletesek lelkiállapotának. Szent Pál tanúskodik arról, hogy az első után új megtérésre is szükség van: „Ne hazudjatok egymásnak, vetközzetek ki a régi emberből az ő cselekedeteivel és öltözzetek amaz újba, ki megújíttatik Teremtőjének képmása szerint és annak tökéletes ismeretére jut... Mindenekfölött pedig szeretettel legyetek, mely a tökéletesség köteléke.” (Kol. 3, 9—14.)

V. FEJEZET.

ISTEN ORSZÁGÁNAK BÉKÉJE, A MENNYORSZÁG ELŐIZE.

Ha a szentek útját követjük önátadásban, áldozatban, lemondásban, végül a bennünk lakozó Isten országának örömeit fogjuk magunkban tapasztalni és élvezni.

Az igazi lelki boldogság a kereszt tövéénél, az áldozat szelleméből fakad. Ez irtja ki lelkünkben a rendetlen hajlamokat. Ez biztosítja lelkünkben az első helyet Isten és a lelkek természetfölötti szeretetének, a charitasnak, amellyel azután együttjár a lélek békéje és megnyugvása. De ez az igazi mély lelki gyönyörűség csak akkor válhatik osztályrészünké, ha érzékeink, érzelmeink, lelkünk, teljesen megtisztultak. E végből sok szenvedésen és megpróbáltatáson kell átmennünk: ezek tesznek minden földi dologtól függetlenné. Meg van írva az Apostolok Cselekedeteiben (14, 21.), hogy „sok háborúság által kell bemennünk az Isten országába”.

AZ ISTENI ÉBREDÉS.

Sok fájdalmas hányattatás után mintha felébredne a jó Isten lelkünk bérkájában. (Mt. 8, 24.) „A lélek úgy

érzi, mintha egyszerre felébredne és megmozdulna benne az isteni Ige" (Keresztes szent János: Az élő szeretetláng, IV.) és az isteni Uralkodó most már parancsra nyitja benne ajkát. Országolni kezd, dicsőségben és kegyességben.

A lélek előtt már-már megjelenik Istennek kegyelemtől és csodatettektől sugárzó arca. „Abban áll ennek az ébredésnek a nagy boldogsága, hogy Isten által ismeri már meg a teremtményeket és nem a teremtményekből Istent; vagyis az okból az okozatokat és nem az okozatokból az okot.” (U. o.)

Ekkor teljesül be a Zsoltáros imája: „S er k en j f e l m á r I s t e n ü n k! M i é r t f e l e d k e z e l e l r ó l u n k t e l j e s s é g g e l?” (Zsolt. 43, 24.) Keresztes szent János magyarázatában (u. o.) ez ennyit jelent: „Ébressz föl bennünket és világosíts meg, Uram, hogy megismerjük és szeressük azokat a javakat, amelyeket mindig eléinkbe tartasz...”

Ezt a kegyelmet fejezi ki a 39. zsoltár: „Expectans expectavi, várva vártam az Urat, s felém hajolt és meghallgatta imádságomat, a mélységből felemelt, megtámogatta léptemet és ajkamra új éneket adott.”

Ebben a dicsőséget és hatalmat sugárzó ébredésben „a Szentlélek mélységesen Önmagába meríti a lelket s szeretetre lobbantja isteni fényével és gyöngédséggel... Minden fogalmat és érzést meghaladó módon lobbantja szerelemre maga iránt Istennek mélységeiben.” (U. o.)

Ezek a kegyelmek előkészítenek arra a másik felébredésre, a halál végső pillanatában. Akkor a lélek

majd elhagyja a testet. Mint szellemi magánvaló fogja önmagát szemlélni, az angyalok módjára. A végső felébredés pedig a glória mennyei dicsőségébe, az Isten szentől-szembe való látására jutás lesz. Boldogok a szentek, akiknél ez egybeesik a halál pillanatával. Mihelyt lelkük elhagyja a testüket, szentől-szembe látja Istent, s Istenben előbb látja meg önmagát, mint önmagában. Még gyászolják őket és ők már céljukhoz érkeztek, a boldogító Isten-látás világosságába. Az evangélium szavaival: „beléptek Uruk örömébe“.

AZ ÉLŐ SZERETETLÁNG.

A tökéletesek lelkében az isteni ébredés már itt e földön olyan szeretetlángot gyújt, amely részese-dés a Szentlélek égő szeretetlángjában. „Ez már nemcsak lassan emésztő tűz módjára alakítja át a lelket édes szeretetté, hanem lobog és lángokat vet benne... Így működik a Szentlélek abban a lélekben, mely már csupa szeretetté vált. Lelki tevékenységei a ki-kicsapó lángnyelvek... Így azután ezek mérhetetlen értékűek s egy ilyennel több érdemet szerez, mint amennyit azelőtt egész élete folyamán... Ebben az állapotban a lélek nem magától cselekszik, hanem a Szentlélek indítja őt, munkálkodik benne... Valahányszor fellobog benne ez a láng, mindannyiszor úgy érzi, mintha az örök boldogságban részesülne. Az élő Istent élvezi, a Zsoltáros (83, 3.) szava szerint: „Szívem és lelkem ujjongott élő Istenemben.“ (U. o. I. 1.)

Ez a láng megsebzí a lelket, de a seb

kedves, üdvös, életet hoz, nem halált. A lélek annál szentebb, minél jobban megsebzí a szeretet. (V. ö. Keresztes szent János leírását, Szent Terézia, Assisi szent Ferenc sebzéseit.)

* * *

Midőn a szív így szeretetben ég, e tűz, az isteni „tűzlámpák világa” megvilágítja a szellemet is. Szemléli Isten kiválóságait, a tűzlámpákat: a Bölcsesség, Jószág, Irgalom, Igazság, Gondviselés, Mindenhatóság. Ezek az isteni szívárvány színei. Ezek Isten benső életében, titokzatos lényegében egymással azonosulnak, a nélkül, hogy egymást megszüntetnék, ahogyan a földi szívárvány színei forrásukban, a fehér fényben egyesülnek. (L. Élő Szeretfláng, III. 1.)

A lélek képességei mintegy beolvadnak az isteni tűzlámpák világába (U. o. 5, 6.); ez valóban az örökélet előíze.

„A lélek végtelen mélyre merül e gyöngéd lángban, a lángok mindegyike kegyes szeretetsebet ejt rajta, s valamennyi együtt még jobban megsebzí, s elevenebb szeretetre kelti Isten erejéből. Jól megérti, hogy ez a szeretet az örökélet szeretete s minden jót magába foglal. Megérti az Énekek Éneke arájának szavát: „A szerelem erős mint a halál, a szeretet lámpái tüzese és lángoló lámpák.” (U. o. 1.)

Az okos szűzek mécsesének lángja innen táplálkozik. (Mt. 25, 4—7.)

Az Énekek Énekének egy gyönyörű kommentárjában olvassuk (Robert de Langeac, Virgo Fidelis, Paris, Let-

hielleux, 1931): „Az isteni szeretet emésztő tűz. Gyökere-
restül átjárja a lelket. De nem pusztítja el. Önmagába
változtatja. Képe, ó mennyire tökéletlen képe az az
anyagi tűz, amely a fát legkisebb rostjában is átjárja,
a vasat a legrejtettebb molekulájában is átizzítja. Egy-
egy erősebb kegyelemáram hatására az isteni szeretetre
gyúlt lélek lángnyelveket vet. A lángnyelvek felcsapnak
Isten felé. Tőle valók, felé törnek, ő utána emészti magát
a lélek. A lelket felemelő charitas, a teremtetlen chari-
tas teremtett, véges, analógiás, de mégis valóságos ve-
tőlete.”

Keresztes szent János hasonlata szerint az így Isten-
be merült lélek Vele oly egy, mint a levegő a tűzzel
a lángban. A Teremtő és a teremtmény között végtelen
marad a különbség, de Isten oly bensőségesen van jelen
a megtisztult lélekben, hogy Önmagába meríti, a meg-
szentelő kegyelem növelésével istenivé teszi, természe-
tében, istenségében, benső életében valóságosan és iga-
zán részesíti.

Tüzes, zúduló, mindent betöltő áradatkép csap a
megtisztult lélekbe, az egyesítő szeretet. Először alig
venni észre, de folyton emelkedik. A lélek mindinkább
éhezi és szomjúhozza Istent. (Zsolt. 52, 2.) „Boldogok,
akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot.” Az örök
élet előíze és kikezdése ez. (Szent Tamás: „Quaedam
inchoatio vitae aeternae.”) A kegyelmi élet normális, de
végső kiteljesedése. A kegyelem a glória (mennyei di-
csőség, szerető Isten-bírási) magva.

De messzire meghaladtuk a felcsigázott képzelet ér-
zelgéseinek hamis csillogását, amelyben hiába keres-

nénk mély Isten-ismeretet, áldozatkészséget, nagylelkű szeretetet. A kettő úgy viszonylik egymáshoz, mint a gyémánt és az üvegutánszát.

* * *

Mi szól nekünk ebből a talán nagyon is magasnak látszó tanításból?

Nagyon is magas akkor volna, ha a keresztségben nem nyertünk volna kegyelmi életet. Hiszen ennek bennünk is az örökéletben kell kivirágoznia. Magas volna, ha nem járulnánk gyakran a szentáldozáshoz, amely ezt a kegyelmi életet táplálja bennünk. Gondoljuk meg, hogy minden szentáldozásunknak lényegesen buzgóbbnak kellene lennie az előzőnél. Mindegyiknek növelnie kell bennünk Isten szeretetét, s ezáltal nagyobb buzgóságot kellene bennünk keltenie Urunk másnapi vételére.

Minden bensőséges lélek, aki vágyik az egyesítő szeretetre, hozzá is jutna, ha nem térne ki a megpróbáltatások elől, melyeket Isten rá mér, hogy megtisztítsa. (Élő Szeretetláng, II. 5.)

* * *

Sienai szent Katalin tanítása megegyezik Keresztes szent Jánoséval. Dialógusában (53, 54.) magyarázatot kapunk Urunk e szavairól: „Szomjazik, jöjjön hozzám és igyék és az élő vizek forrásai fakadnak majd őbenne.”

A magyarázat így szól: „Az én Fiam, örök Igém mindenkit hívott, mikor szorongó vágyódással kiáltotta a templomban: „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék”... Meghívott a kegyelem élő vizeinek

forrására. Tartsatok ki mellette, tövisen, viharon, jó és rossz sorson keresztül. Legyetek állhatatosak és rám táltok. Élő vizet adok nektek, az én Fiam, szeretetem drága Igéje által...”

„De csak annak, aki szomjazik. Ez az első feltétel csak azoknak szól, akik szomjaznak. Aki nem szomjazik, az nem tart ki, megállítja útján az első fáradság, elvonja figyelmét az első élvezet... Az üldözés elretentí, annak első szelére hátat fordít... Mindig eszetekben legyen a mondhatatlan szeretet, amelyet Szent Fiamban megmutattam nektek. Akkor eltölti lelketeket a charitas, a felebaráti szeretet, sok-sok valódi erény. Akkor szomjazik a lélek. Szomjazza az erényt, az én dicsőségemet, a lelkek javát; és minden más szomjúság kivész belőle. Biztonságban jár, nem bántja a hiúság: önmaga és a veszendő dolgok fölé emelkedett... Szemléli keresztfeszített Krisztusomban megnyilatkozott végtelen szeretetemet... A mulandó dolgok szabadon hagyják szívét, s az megtelik az égi szeretettel, eljut a kegyelem vizéhez. Áthalad a keresztfeszített Krisztus kapuján, élvezi az élő vizet, részesedik bennem, a béke tengerében.”

* * *

Mi következik ebből a gyakorlatra?

Gyakran imádkozzunk így: „Uram, engedd, hogy megismerjem, többé vagy kevésbé tudatosan, milyen akadályt vetek kegyelmed munkájának bennem. Adj erőt, hogy az akadályokat leromboljam. S ha én ezt

nem tenném, tedd meg te, még ha sokat is kell szenved-nem belé."

„Uram, mit kívánsz ma tőlem? Add értésemre, mi nem tetszik neked bennem? Taníts megbecsülni értem ontott szent véreDET, szentségi és lelkiáldozásaimat, amelyekkel megsebzett szent Szíved táplál. Uram, növeld szeretetemet irántad. Add, hogy lélekben úgyszólván szüntelenül veled legyek. Hogy mindent elfogadjak, ami-ben részesítesz. Hogy ne álljak kegyelmed útjába, hadd világosítsa meg, éltesse a lelkeket."

PAX IN VERITATE. — BÉKE ÉS IGAZSÁG.

Az ember így már nem önmagának, hanem Istennek él. (S. Th. II., II. q. 17, a. 6 c d 3.) Mondhatja: „Krisztus az én életem és a halál neker. nyereség." (Phil. I. 21.) Nem munkám, nem tudományom az én életem, hanem maga Krisztus.

Igy jutunk el a bennünk lakó Szentháromság szinte állandóan tapasztalati ismeretére.

„Ó örök Szentháromság! Ó Istenség! Ó isteni Természet, mely a Fiú vérét oly értékessé tette! Feneketlen tenger vagy, Örök Szentháromság. Minél mélyebben elmerülök benned, annál jobban megtalálalak. Minél jobban megtalálalak, annál jobban kereslek még. Rólad sohasem lehet azt mondani, elég. A mélységeidben gyönyörködő lélek szünet nélkül vágyik feléd s mindig jobban éhez... Tűz vagy, soha ki nem alszol, elemésztet a lélek minden önösségét, felolvasztod fagyát, megvilá-

gítod. A lélek mindig mélyebben merül fénytengeredbe s benne békét talál." (Dialogus, 167.)

Igy értsük Szent Pál szavát (Phil. 4, 7.): „Isten békéje, amely minden értelmet meghalad, oltalmazza meg szíveteket és elméteket Krisztus Jézusban.”

Ez a harmadik megtérés gyümölcse, az örökélet előíze.

A FORDÍTÓ UTÓSZAVA.

A mű eredeti címe: *Principes de spiritualité. Les trois conversions et les trois voies.* — Les Éditions du Cerf, Juvisy, Seine-et-Oise.

A világhírű szerző, századunk egyik legnagyobb hit-tudósa, rövid, közérthető formában akarta itt annak a velejét adni, amiről nagy műveiben: *La perfection chrétienne et la contemplation* (németül is) és *L'amour de Dieu et la Croix de Jésus* bővebben tárgyal. Ez a rövid összefoglalás már olasz és lengyel fordításban is megjelent. Fordításunkban néhány szigorúan csak tudományos érdekű passzust mellőztünk.

E. G.

